

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

Vliv salesiánské pedagogiky na výchovu a vzdělávání mládeže

Bakalářská práce

Autor:	Leona Dostálová
Studijní program:	B7506 - Speciální pedagogika
Studijní obor:	7506R025 - Výchovná práce ve speciálních zařízeních
Vedoucí práce:	Mgr.et Mgr. Michaela Šedivá

Hradec Králové

2014

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Leona Dostálová
Studijní program: B7506 - Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506R025 - Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Název závěrečné práce:

Vliv salesiánské pedagogiky na výchovu a vzdělávání mládeže

Název závěrečné práce AJ:

Influence of Salesian Pedagogy on Education of Youth deals with significance of Salesian activity within pedagogy and education

Cíl, metody, literatura, předpoklady: Bakalářská práce Vliv salesiánské pedagogiky na výchovu a vzdělávání mládeže se zabývá významem salesiánského působení v rámci pedagogiky a výchovy, popisuje život a působení Dona Bosca, zakladatele této pedagogické koncepce. Dále je pojednáno o působení salesiánů ve světě a v českých zemích. Je popsán salesiánský výchovný styl a cíle salesiánské výchovy. Charakterizována jsou salesiánská střediska mládeže a speciální výzkumná pozornost je věnována Salesiánskému středisku mládeže v Litomyšli.

Garantující pracoviště: Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr.et Mgr. Michaela Šedivá

Oponent: doc. PhDr. Boris Titzl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31. 1. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ...

Podpis autora

Anotace

Dostálová Leona. *Vliv salesiánské pedagogiky na výchovu a vzdělávání mládeže.*

Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. Bakalářská práce.

Anotace: Bakalářská práce *Vliv salesiánské pedagogiky na výchovu a vzdělávání mládeže* se zabývá významem salesiánského působení v rámci pedagogiky a výchovy, popisuje život a působení Dona Bosca, zakladatele této pedagogické koncepce. Dále je pojednáno o působení salesiánů ve světě a v českých zemích. Je popsán salesiánský výchovný styl a cíle salesiánské výchovy. Charakterizována jsou salesiánská střediska mládeže a speciální výzkumná pozornost je věnována Salesiánskému středisku mládeže v Litomyšli.

Klíčová slova: výchova, pedagogika volného času, salesiánská střediska mládeže

Annotation

Dostálová Leona. *Influence of Salesian Pedagogy on Education of Youth deals with significance of Salesian activity within pedagogy and education.* Hradec Králové : Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2014 . Bachelor Degree Thesis.

Abstract: The thesis *Influence of Salesian Pedagogy on Education of Youth* deals with significance of Salesian activity within pedagogy and education, it describes life and activity of Don Bosco, as the founder of this pedagogical conception. Next are presented Salesians activities in the world and in the Czech Republic as well as Salesian educational style and aims of Salesian education. Characterized are Salesian youth centres and a special attention is paid to the Salesian youth centre in Litomyšl.

Keywords: education, leisure time education, Salesian youth centres

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. POJMY PEDAGOGIKA A VÝCHOVA.....	10
2. SALESIÁNI A DON BOSCO	11
2.1 Život a poslání Dona Bosca	11
2.1.1 Vznik a struktura řádu salesiánů	13
2.1.2 Institut Dcer Panny Marie	14
2.1.3 Sdružení salesiánů spolupracovníků	14
2.1.4 Rozšíření salesiánského díla ve světě	15
3. VÝCHOVA DLE BOSCA.....	16
3.1 Dílo Dona Bosca	16
3.2 Preventivní systém ve výchově mládeže.....	17
3.2.1 Oratoře – od Bosca po současnost	19
3.2.2 Boscův výchovný systém v moderním světě	20
3.2.3 Interpretace Boscovy výchovy	22
3.3 Animace ve výchově	26
3.3.1 Kulturní animace	27
4. PASTORACE A PEDAGOGIKA	28
5. SALESIÁNI V ČESKÝCH ZEMÍCH	29
5.1 Současná činnost salesiánů v České republice.....	30
5.2 Cíle salesiánských středisek v České republice a jejich přehled.....	31
6. SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE V SEBRANICÍCH	33
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	35
7. NARATIVNÍ ROZHOVOR.....	35
7.1 Výzkumné šetření.....	35
7.1.1 Cíl výzkumu.....	35
7.1.2 Výběr respondentů	35
7.1.3 Rozhovory	36
8. INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	49
8.1 Otevřené kódování	49
ZÁVĚR.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57

ÚVOD

V současné době existuje mnoho názorů na výchovu, na její styly a metody. Tato bakalářská práce si klade za cíl posoudit vliv salesiánského výchovného stylu, který vznikl v 19. století, na současnou výchovu a vzdělání mládeže.

Nejprve budu velmi stručně charakterizovat pojmy výchova a pedagogika, dále představím pojem salesiáni a osobnost Dona Bosca, přičemž poměrně podrobně proberu jeho život, abych přiblížila okolnosti vzniku jeho preventivního výchovného systému. Důležitá je rovněž zmínka o vzniku salesiánského řádu, Institutu Dcer Panny Marie, Sdružení salesiánů spolupracovníků a rozšíření jejich činnosti do světa. Následně se budu zabývat výchovným systémem Dona Bosca – představím jeho dílo, principy jeho výchovného systému a význam oratoří. Zdůrazním i přínos Boscova výchovného systému pro moderní dobu a přiblížím různé interpretace Boscovy výchovy. Vysvětlím pojem animace ve výchově a nakonec připomenu, proč salesiáni chápou svou činnost jako pastorační.

V další části se věnuji příchodu salesiánů do Československa, jejich činnosti před rokem 1948, pak v době totality a po revoluci v roce 1989 až po současnost. V této době pracuje v České republice 14 salesiánských středisek, jejichž posláním je rozvíjet osobnost dítěte formou přátelského přístupu v rámci volnočasových aktivit, a tím se podílet na prevenci kriminality a rizikového chování. Proto ve své práci uvádím jejich přehled a konkrétní cíle.

V praktické části se zaměřím na činnost salesiánů v Litomyšli a okolí. Cílem bakalářské práce je seznámit se s problematikou práce v salesiánském středisku v Sebranicích u Litomyšle, zmapovat volnočasové aktivity a ukázat význam střediska v kontextu doby. Metodologicky jsem použila kvalitativní výzkum. Prostřednictvím rozhovorů s pěti lidmi, kterých se tato práce s mládeží týká, jsem se snažila odhalit podstatu zkušeností konkrétních lidí se salesiánskou pedagogikou. Dále jsem využila osobních zkušeností s prací s mládeží. Další poznatky o práci salesiánů u nás i v zahraničí jsem čerpala z dostupné literatury.

V závěru práce shrnu všechny poznatky a odpovím na v úvodu položenou otázku, jak ovlivňuje Boscův výchovný systém pedagogiku a vzdělávání mládeže.

TEORETICKÁ ČÁST

1. POJMY PEDAGOGIKA A VÝCHOVA

Pojmy pedagogika a výchova výstižně definuje Pedagogický slovník Jana Průchy, Elišky Walterové a Jiřího Mareše, který vydalo nakladatelství Portál.

Dle něj je pedagogika věda a výzkum zabývající se vzděláním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti. (Pedagogický slovník, Průcha a kol., 2008, str. 160) Výchova je v pedagogice tradičně chápána jako „*záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti*“ (Pedagogický slovník, Průcha a kol., 2008, str. 277).

Autoři se dále domnívají, že cílem výchovy sice je dosáhnout změn v osobnosti vychovávaného prostřednictvím působení vychovávajícího, avšak účinnost výchovy je závislá nejen na kvalitě působení, ale také na míře interiorizace (zvnitřnění) výchovných vlivů.

„Z moderního hlediska je proto výchova součástí pedagogiky a především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujičích jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“ (Pedagogický slovník, Průcha a kol., 2008, str. 278).

Tato bakalářská práce se zabývá velmi specifickým a především velmi humánním výchovným systémem nazvaným salesiánská výchova či pedagogika a jeho vlivem na výchovu a vzdělávání mládeže v minulosti i současnosti. Proto je nezbytně nutné nejprve představit pojem salesiáni, osobu zakladatele této výchovné metody Dona Bosca, jeho myšlenky a východiska. Dále je podstatné vysvětlit, jak se výchovný systém Dona Bosca v průběhu dalších desítek let formoval a rozšiřoval ve světě i v naší republice, vyložit jeho význam, poslání a vliv na současnou výchovu a vzdělávání mládeže.

2. SALESIÁNI A DON BOSCO

Pojmem salesiáni bývají označováni členové Společnosti svatého Františka Saleského. Jedná se o mužskou řeholní kongregaci založenou v rámci katolické církve v Turíně v roce 1859 italským knězem Giovannim Boscem (v češtině také označovaný jako Jan Bosco). V případě Bosca se často setkáváme s jeho oslovením Don Bosco. „Don“ byl v tehdejší Itálii titul kněze, v češtině se používá výraz otec.

2.1 Život a poslání Dona Bosca

Giovanni Bosco se narodil 16. srpna 1815 v Becchi v rodině chudých rolníků. Když mu byly dva roky, jeho otec zemřel. Ve svých vzpomínkách o tom říká: „*V tom věku jsem ještě nedovedl pochopit, jak velkým neštěstím je ztráta otce.*“ (Don Bosco: Můj život pro mladé, 2007, str. 15) Otcova smrt totiž byla jednou z událostí, která ovlivnila jeho budoucí práci – jako kněz se věnoval hlavně dětem, které ztratily rodiče, byly opuštěné nebo z rozvrácených rodin, ve výchově vždy kladl na čelní místo úlohu rodiny.

Na jeho pozdější pedagogickou činnost měl velký vliv také sen, který se mu zdál, když mu bylo devět let. „*Zdalo se mi, že stojím na široké louce, po níž běhalo velké množství chlapců. Jedni se smáli a hráli si, ostatní kleli. Když jsem slyšel jejich Boha urážející řeči, skočil jsem mezi ně a chtěl jsem je bitím a káráním okřiknout. V tom okamžiku se mi zjevil ctihodný muž ve vznešeném rouchu. Sněhobílý plášť kryl jeho celou postavu. Jeho tvář se skvěla, že nebylo možné do ní pohlédnout. Zavolal mne jménem a kázal mi postavit se v čelo chlapců, při čemž poznamenal: Ne bitím, ale vlídností a láskou si musíš získat tyto přátele. Začni je hned poučovat o ošklivosti hříchu a o ceně ctností!*“ (Don Bosco, 2007, str. 17) V tomto snu také viděl, jak se divoká zvířata mění v krotké beránky, což považoval za další znamení, jakým směrem se vydat.

První křesťanské vzdělání získal od matky Markéty, právě ona ho podporovala v myšlence studovat a stát se knězem. Už tehdy Bosco začal výchovně působit na chlapce ze svého okolí, naučil se různé hry, kouzla a akrobatické kousky, ale než začalo představení, vyzval je ke společné modlitbě a zopakoval kázání ze mše svaté. „*Nejsou zlí, ale když jim nikdo nepomůže, mohli by se stát takovými.*“ (Don Bosco, 2007, str. 27) Tato myšlenka tvoří jeden ze základů jeho pozdější výchovné činnosti – mladý člověk není primárně zlý, jen potřebuje dobré vedení, a to nejsnadněji přijme v rámci hry či jiné zábavné činnosti.

Díky matce a knězi Donu Calossovi, který si všiml jeho nadprůměrné inteligence a touhy po vzdělání, začal Bosco studovat nejprve v Chieri, později vstoupil do semináře v Turíně.

Po celou dobu měl kolem sebe skupinu chlapců, které se věnoval. *„Přitahovala je má vyprávění, živé hry a zpěv... Bylo to jako jakási oratoř, měl jsem kolem sebe na padesát chlapců, kteří mě milovali a poslouchali, jako bych byl jejich otec.“* (Don Bosco, 2007, str. 63)

30. října 1835 vstoupil Jan Bosco do semináře, kde se připravoval na kněžství.

Po šesti letech strávených v semináři, 5. června 1841, přijal kněžské svěcení. Od tohoto okamžiku se mu začalo říkat „Don Bosco“. Prohlašoval: *„Život, který jsem dosud vedl, radikálně změním. Nevedl jsem jistě špatný život, ale pořádně jsem ho nenaplňoval a byl jsem domýšlivý.“* (Fantozzi,A, str.119)

Po vysvěcení na kněze započal vedle klasické kněžské činnosti pomáhat v útulku a nemocnici svaté Filomény a navštěvoval mladé delikventy ve vězení. *„Tito chlapci potřebovali venku najít přítele, který by se o ně staral, pomáhal jim, učil je a v neděli je vodil do kostela. Pak by se snad znovu nezkazili, nebo by se alespoň nevraceli do vězení.“*

(Don Bosco, 2007, str. 96) Rozhodl se tedy vybudovat místo, kde by se tito chlapci mohli sdružovat a vzdělávat – první oratoř založil 8. prosince 1844 a nazval ji podle svatého Františka Saleského, francouzského teologa a duchovního, který ve svých spisech kladl důraz na spojení křesťanské zbožnosti s praktickým každodenním životem člověka. V oratoři shromažďoval chudé, negramotné a málo vzdělané, problematické mladíky, které vyučoval. Za tímto účelem také napsal několik učebnic a založil večerní školu.

V té době měl další sen, který navazoval na výše zmiňovaný sen z dětství. V něm se *„mnozí beránci měnili v malé pastýře, rostli a přebírali péči o stádo“*. (Don Bosco, 2007, str. 106) Vidění přivedlo Bosca, který už nezvládal pečovat o tak velké množství chlapců sám, na myšlenku přijmout do oratoře vzorné a vzdělané chlapce, kteří by ostatním pomáhali. Tím předjal budoucí úlohu salesiánů spolupracovníků (viz kapitola 2.1.3) a také animátorů (viz kapitola 3.3).

Počet chlapců v oratoři dále stoupal, proto vznikly další dvě oratoře – jedna zasvěcená svatému Aloisovi, druhá Andělu strážnému. Jejich hlavním cílem bylo vyplnit chlapcům volný čas po práci a bohoslužbách *„příjemným a slušným rozptýlením“* (Don Bosco, 2007, str. 156) a řešit jejich osobní problémy.

Proto Bosco v oratořích zavedl tzv. večerní slůvko. „*Každý večer po obvyklých modlitbách, dříve než se chlapci odeberou k odpočinku, ať všem řekne ředitel nebo někdo jiný několik laskavých slov. Může to být nějaké sdělení nebo rada, co je třeba dělat nebo čeho se chránit. Poučení ať čerpá z denních událostí ústavu nebo mimo ústav. Toto večerní slůvko ať netrvá více než dvě tři minuty. Je klíčem k mravnosti, pořádku a úspěchu ve výchově.*“ (Don Bosco, 2007, str. 165)

Dbal také na to, aby se vychovatelé v oratořích zúčastňovali běžných činností, aby tak byli chlapcům co nejbližší, mohli je vyslechnout a poradit jim. Sám byl v tomto směru jako vždy příkladem. „*Vypadalo to sice jako ztráta času, ale já jsem v těchto činnostech objevil velkou možnost, jak chlapcům pomáhat v jejich křesťanském životě. Když jsem rozdělával chleba nebo naléval polévku, mohl jsem jim klidu poradit nebo říct dobré slovo.*“ (Don Bosco, 2007, str. 166)

Rozšíření oratoří vyústilo logicky v založení Společnosti svatého Františka Saleského, která měla dále pokračovat v díle Dona Bosca (viz kapitola 2.1.1). Ten zemřel 31. ledna 1888 v Turíně. Už za Boscova života nebylo pochyb o tom, že je výjimečnou osobností. Po smrti se však dočkal výrazného uznání. V roce 1929 byl papežem Piem XI. blahořečen a o pět let později prohlášen za svatého. Papež Jan XXIII. Bosca nazval oslavou milosti a apoštolátu a mužem dialogu. „*Chudobu a utrpení, které ho provázely celým životem, považoval za živné látky, které pomohly semeni vzklíčit, vyrůst, vydat květy a ovoce. Byl obdařen láskou k chudé a problematické mládeži a schopností ji vychovávat. Dovedl vidět znamení doby, pomáhal, kde bylo třeba, ukazoval cestu a vracel radost. Netoužil po kariéře, rozhodl se být otcem opuštěných a chudých. Byl, a to velmi správně, přesvědčen, že se jich nikdo jiný neujme.*“ (Bosco, T, 1993, str. 5 – 6) Papež Jan Pavel II. Dona Bosca v lednu 1989 prohlásil za Otce a učitele mládeže.

2.1.1 Vznik a struktura řádu salesiánů

Jak bylo výše uvedeno, řeholní společnost salesiánů byla založena z důvodu, aby mohl Bosco ve svém výchovném systému navázat na oratoře. Při zakládání salesiánské kongregace předpokládal, že dobrovolníci složí sice svůj slib, avšak pro veřejnost by neměli vystupovat jako řeholníci, ale měli by si zachovat všechna občanská práva. Přidružení členové by pak měli mladým v jejich činnosti pomáhat.

První sliby od svých žáků přijal Bosco už v roce 1859, trvalo však ještě několik let, než byla Společnost svatého Františka Saleského (nebo také Salesiáni Dona Bosca) uznána Římem. „*Typem výchovy, kterou Don Bosco volil pro své řeholníky, vyvolával podezření v nadřízených církevních kruzích. Veřejné mínění v něm však spatřovalo výjimečného vychovatele. Žáci jeho prvních ústavů bezvadně prospívali.*“

(Schiélé, 1999, str. 46) Pravidla řádu schválil v roce 1874 papež Pius IX.

V čele salesiánů stojí rector major (generální představený), který rozhoduje spolu s generálním shromážděním společnosti. V současné době je v čele řádu španělský kněz Ángel Fernández Artime, který do funkce desátého nástupce Dona Bosca nastoupil v březnu 2014. Heslem řádu salesiánů je latinské *Da mihi animas, cetera tolle* – česky Dej mi duše, ostatní si nech, vyjadřující úsilí salesiánů pomoci všem trpícím a spasit jejich duše. V současnosti salesiáni pracují zhruba ve 130 zemích světa, kde provozují školy, střediska volného času a misijní centra.

2.1.2 Institut Dcer Panny Marie

V době svého mládí byl Bosco dívčím katechetou. Po smrti matky, která mu v jeho činnosti celý život pomáhala, si přál, aby se řádové sestry ujaly služby v prádelně a kuchyni jeho oratoře ve Valdoccu. Rozhodl se tedy rozšířit působení své Společnosti svatého Františka Saleského i na výchovu dívek. V roce 1872 proto spolu s Marií Domenicou Mazzarello založil Institut Dcer Panny Marie pomocnice, ženskou větev řeholní společnosti. Členky jeho institutu se staly skutečnými řádovými sestrami pro církve. Díky Boscově energii, pověsti a duchovnosti se toto malé sdružení rozrostlo v jednu z nejživotnějších a nejpočetnějších ženských kongregací katolického světa. (Schiélé, 1999, str. 57 – 58)

2.1.3 Sdružení salesiánů spolupracovníků

Třetím pilířem činnosti salesiánů se stalo Sdružení salesiánů spolupracovníků, které Don Bosco založil v roce 1876 a kterým vlastně dokončil svou vizi propojení církve a laiků ve službě potřebným. V tomto sdružení se spojují křesťané všech věkových kategorií, jejichž úkolem je pracovat s mládeží (i dospělými) především v rovině každodenního života. Jde o výchovnou činnost v rámci jednotlivých rodin, v salesiánských střediscích a všude tam, kde je prostor pro práci s lidmi, zvláště pak sociálně či jinak znevýhodněnými.

Salesiáři spolupracovníci také vedou školy, učiliště a internáty, kde se vedle vzdělávání zabývají po vzoru Dona Bosca hodnotným využitím volného času mládeže. Zvláštní pozornost v současné době pak věnují vlivu médií na mladé lidi, kdy se snaží podporovat jejich správné a výchovné využívání. (<http://www.asczech.cz/rs/showpage.php?name=kj>)

2.1.4 Rozšíření salesiánského díla ve světě

Již za života Dona Bosca se činnost salesiánů rozšířila z Turína po celé Itálii – už v roce 1871 bylo uvedeno v činnost 15 ústavů. Prostřednictvím misí se dostala i do dalších zemí světa, zejména do Francie a do Argentiny. Ve Francii se o rozvoj salesiánské činnosti zasloužil advokát Ernest Michel z Nice, který se s Donem Boscem seznámil za svých studií v Turíně.

I ve Francii však salesiáni museli překonat řadu problémů, které se uzavřely rokem 1876, kdy do vily Gautier na náměstí Armes přijala místní družina kolem padesáti dětí. Při této příležitosti se Bosco snažil vysvětlit Francouzům svůj výchovný program, a proto jim představil své stručné pojednání s názvem Preventivní systém ve výchově mládeže (viz dále kapitola 3). Jedná se o jediný písemný doklad popisující jeho výchovné metody. Od tohoto okamžiku slavil salesiánský výchovný systém ve Francii velké úspěchy. Podpořila ho i záchrana malého sirotka, kterého našel Bosco na ulici. Celá Marseille pěla na tohoto kněze chválu – „tento kněz je světec“. (Schiélé, 1999, str. 67 – 71).

Dalším významným centrem činnosti salesiánů se staly země Jižní Ameriky, zejména Argentina. I sem salesiáni přišli ještě za života Dona Bosca. Zde důležitou roli sehrálo setkání Dona Bosca s Janem Křtitelem Gazzolou, s nímž se seznámil při zřizování středisek v Ligurii a který emigroval z Itálie do Argentiny. Díky jeho doporučení Boscovy salesiánské kongregace biskupovi v Buenos Aires došlo k otevření několika misí v Argentině. Don Bosco pak poslal deset misionářů, šest kněží a čtyři laické řeholníky do země s naprosto odlišnou kulturou. I přes těžký začátek se podařilo Boscovým žákům proniknout až do Patagonie a Ohňové země. Ještě za Boscova života se salesiáni začali šířit také do Uruguaye, Brazílie, Chile a Ekvádoru. (Schiélé, 1999, str. 64 – 67)

3. VÝCHOVA PODLE BOSCA

O Boscovi se říká, že byl „pedagogem v terénu“ – aktivně se věnoval svým svěřencům, svá díla koncipoval tak, aby byla využitelná především v praxi.

3.1 Dílo Dona Bosca

Dílo Dona Bosca je poměrně obsáhlé jak co do množství, tak do šíře záběru. Napsal mnoho článků a statí, učebnic a naučných knih, psal také povídky a divadelní hry. Jeho tvorba vycházela hlavně z potřeby, aby informace byly dostupné a srozumitelné jeho svěřencům, následně i širším vrstvám společnosti. Počátky jeho spisovatelské a publikační činnosti sahají do roku 1844, kdy v souvislosti s rozšířením protestantské církve v Itálii cítil potřebu bránit katolictví. Začal vydávat měsíčník *Katolické čtení* a životopisy významných papežů. Za tímto účelem založil i vlastní tiskárnu.

Po zavedení metrické soustavy v Itálii vydal učebnici *Desítková metrická soustava* ve zkratce (1845), na stejné téma napsal dokonce divadelní frašku. Velký úspěch měla také jeho kniha *Průvodce mladého člověka*, která stručně a co nejsrozumitelněji vysvětlovala základní pravdy katolického náboženství.

Historii se věnoval v učebnici *Dějepis italský*, nejrozsáhlejším Boscovým dílem v tomto oboru jsou šestidílné *Církevní dějiny pro školy*. I ty jsou psány v lidovém duchu pro praktické využití při vyučování. Svůj styl psaní Bosco charakterizoval: „*Vždycky krátká souvětí. Namísto souvětí dlouhého, když to lze, tak udělat z něho dvě anebo tři věty. Psaní závěru na konci knihy znamená jednat jako ostatní spisovatelé. My se snažíme o co největší lidovost. Tento zvyk mějme vždycky. Často se stává, že pod různými formami a různými slovy se nedělá nic jiného, než že se opakují stejné myšlenky: to je způsob pisálků. Vyjádřím myšlenku a rychle přecházím k jiné.*“ (<http://knihy.saleziani.sk/book/detail?bookId=37>)

Ač se Don Bosco po většinu svého života věnoval výchově mládeže, paradoxně v jeho bibliografii chybí ucelené teoretické dílo o pedagogice. O zrodu a základních principech Boscova výchovného systému se nejvíce dozvídáme z jeho pamětí a ze spisku *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (česky *Preventivní systém ve výchově mládeže*). Jak uvádí Kopecký, (s.15) to, co ho neustále posunovalo vpřed, byli mladí lidé, v jeho případě chlapci, kterým bylo potřeba podat pomocnou ruku.

Boscův žák, později kněz a univerzitní profesor Bartoloměj Fascie ve svém díle *Výchovná metoda Dona Bosca* uvádí: „*Don Bosco není autorem žádné originální teorie ani systematické pedagogie. Don Bosco se stal velkým pro svoje organizační schopnosti a vrozené vychovatelské ctnosti. V dějinách výchovy mu rozhodně patří jedno z nejpřednějších míst mezi vychovateli 19. století.*“

3.2 Preventivní systém ve výchově mládeže

Don Bosco vytvořil svůj výchovný systém na základě vlastních životních zkušeností. Smrt otce v raném dětství a rodinné a finanční problémy, které z ní vyplynuly, ho přesvědčily o tom, jak je mladý člověk znevýhodněn, pokud pochází z neúplné rodiny či velmi chudých poměrů. Naopak přístup jeho matky Markéty, která i přes těžkosti vedla své děti k víře a vychovávala je s opravdovou láskou a pochopením jejich individuálních potřeb, ho utvrdil ve způsobu, jakým s mladými pracovat. Jak uvádí Terezio Bosco, kněz a salesián, který velkou část svého života věnoval studiu života a díla Dona Bosca, (2006, str. 17): „*Jednalo se o výchovu formou dialogu se svými dětmi. S matkou bylo vždy možné diskutovat o všem, co děti zajímalo, a vždy mohli hoši říci svobodně svůj názor.*“ Proto Don Bosco svůj preventivní výchovný systém postavil na třech základních pilířích – rozum (rozumnost), náboženství (víra) a laskavost.

První pilíř vyjadřuje skutečnost, že výchova není nahodilý, nýbrž systematicky promyšlený proces. Vychází z předpokladu, že mladý člověk je primárně dobrý, jen je třeba to objevit a rozvíjet, v rámci rozumně nastavených pravidel, která jsou pro mladého člověka pochopitelná a přijatelná. „Rozumný“ vychovatel není ke svému svěřenci pouze direktivní, vždy vysvětluje, uvádí důvody svého jednání v konkrétních situacích, pravidla srozumitelně vysvětluje a často je opakuje. „*Slovo rozumnost je pro mě synonymem pro dialog, otevřenost, důvěru, pochopení; promění se v postoj hledání, protože mezi vychovatelem a vychovávaným nemůže být rivalita, ale jediné přátelství a vzájemná úcta. Pro mě nebude mladý člověk nikdy pasivním subjektem, jednoduše vykonavatelem příkazů. Ve svém vztahu s mladými nebudu nikdy předstírat, že je poslouchám, budu je poslouchat doopravdy, budu s nimi probírat jejich názory, jejich pohledy na svět.*“

(http://www.ascczech.cz/rs/storage/1357541407_sb_2013-01donboscovychovatel.pdf)

Bosco chtěl, aby mladí na základě úvahy vlastním rozumem přijali cestu, kterou jim ukazuje vychovatel. Pak na té cestě vyvinou společná úsilí. Tak se při výchově mladých lidí povzbuzuje vědomí svobody a odpovědnosti. Vychovatel má pružně reagovat na „znamení doby.“ Ředitelům Bosco radil: „*Pokud přikazuješ, buď vždy přátelský, láskyplný a používej srdečný styl.*“ (Kaplánek, 2012)

Vzdělání rozumu je podle Bosca velmi důležité, přesto má své hranice. Proto je třeba vychovávat také k víře a laskavosti, které oslovují srdce a duši. Nevyhnutelný předpoklad zdravé výchovy je láska. Vychovatel si nezíská důvěru mladého člověka, pokud si nezíská jeho srdce. (Motto,F.,2005, s.64)

Jako druhý pilíř svého výchovného systému postavil Bosco náboženství. Jak sám uvádí: „*Časté zpovědi, časté svaté přijímání, denní mše jsou sloupy, které musí nést výchovný institut...*“ (<http://knihy.saleziani.sk/book/detail?bookId=37>) Salesiánské dílo staví na potřebě víry. Víra však nedává hotová řešení životů, ale pomáhá najít pevnou jistotu, pozvedá lidskou důstojnost a dává pravou svobodu. (Zvěřina, Teologie agapé I, s.61) I přesto však Bosco nikoho ze svých svěřenců nenutil chodit ke svátostem, jen jim ukazoval směr a poskytoval jim podmínky k jejich přijetí. I z toho důvodu je Boscova metoda inspirující nejen pro výchovu v křesťanském prostředí, ale i mimo něj – ukázat mladému člověku správný směr a vytvořit mu maximální podmínky, aby se jím mohl svobodně vydat. Jak uvádí E. Alberich (2008, s. 103): „*Víra nemůže být náhražka za citový nebo vztahový deficit. Víra předpokládá vnitřní svobodu a překonání egocentrismu.*“

Třetím pilířem Boscova systému je laskavost – ta by měla vycházet od vychovatele směrem k jeho svěřencům tak, aby cítili, že jsou milováni. Na druhou stranu se musí snoubit s rozumností, tedy s prvním pilířem, aby nebyla mylně považována za naivitu a slabost vychovatele. Rozumný a laskavý výchovný přístup je předpokladem k vytvoření vzájemného respektu mezi vychovatelem a vychovávaným. „*Jestliže si chce vychovatel získat u dětí respekt, ať se snaží získat si jejich lásku. Tehdy je trestem již to, že se dítěti odepře laskavost. Je to trest, který probouzí soutěžení, dodává odvahu a nikdy neponižuje. Děti je potřeba chválit, za cokoli dobrého, a to hlavně ty problémové. Kárat vždy jen mezi čtyřma očima, aby přišly samy na to, že si počínaly špatně.*“ (<https://pracesdetmi.signalny.cz/0809/don-bosco=-vzor>)

Tyto zásady uplatnil Bosco ve svých oratořích. „*Pojal dialog jako výměnu názorů mezi vychovatelem a vychovávaným. Jednalo se o otevřenou výměnu názorů, často provázenou ostrou diskusí, ale vždy se vzájemným respektem.*“ (Bosco, T, 2006, str. 17)

3.2.1 Oratoře – od Bosca do současnosti

Výraz oratoř pochází z latiny (*oratorium*) a je odvozen od slova (*orare*) – modlit se. Jedná se o vyvýšené a oddělené místo k modlitbě v kostele, obvykle se zvláštním vchodem. Bosco však dal tomuto slovu další významy. Jednak jím označoval společenství chudých chlapců, které kolem sebe shromáždil, jednak prostor, na kterém se s těmito chlapci scházel za účelem modlitby, výuky katechismu a hry. V době studií mladého Bosca v kněžském konviktu to byla nejprve kaple, později dvůr konviktu. Po dokončení studií, když se Don Bosco začal věnovat kněžské službě, se oratoř scházela postupně na různých místech, až se nakonec natrvalo usadila v turínském čtvrti Valdocco. (Bosco, 2007, str. 103 – 132)

Zajímavý je vývoj chápání pojmu oratoř v našem prostředí. Po příchodu prvních salesiánů do Československa na počátku 20. století a v období mezi válkami byla v salesiánských domech, což byly internáty nebo internátní školy, rozvíjena oratoř v duchu Dona Bosca jako jedna z forem pastorační činnosti. Při obnově činnosti v porevolučních letech 1989 stály před salesiány nové úkoly i možnosti. Oratoře, které byly od roku 1990 otevírány při farnostech a salesiánských komunitách, se rozrostly v salesiánská střediska mládeže, kde se oratoř stala jednou z mnoha forem práce s mládeží. (Výchovně pastorační projekt provincie, 2001, str. 5 – 7) Z této doby se zachovalo chápání slova oratoř jako synonyma pro salesiánské středisko mládeže, se kterým se dodnes můžeme setkat zejména u starších salesiánů a v širších církevních kruzích.

Význam slova oratoř se postupně měnil spolu s její náplní a typem programu. Zpočátku šlo o společný čas strávený s dětmi (převážně chlapci) na hřišti nebo v tělocvičně, spojený s modlitbou a katechezí. Od náboženských prvků a rozhovorů o víře během programu se postupně upustilo pro nezájem ze strany účastníků a postupně se pojetí oratoře posunulo směrem k sociálně preventivnímu programu, nabízejícímu prostor pro spontánní (především sportovní a zábavnou) činnost dětí za asistence vychovatelů. (Výchovně pastorační projekt provincie 2001, str. 5 – 7)

Oratoř byla původně určena pro děti do 15 let. Později však salesiáni dospěli k názoru, že je zapotřebí rozšířit nabídku programů také pro mládež starší 15 let. Tato cílová skupina měla odlišný názor na trávení volného času (potřeba setkávat se a komunikovat s vrstevníky převažuje nad potřebou hry a sportovního vyžití). Proto se začaly v Salesiánských střediscích mládeže (SaSM) otevírat programy, nazývané klub. V uplynulém desetiletí došlo v prostředí SaSM ke značnému posunu chápání oratoře a klubu. Původně šlo o programy odlišené především věkem adresátů a převažující náplní činnosti. V současné době jsou pojmy oratoř a klub chápány buď jako synonyma, nebo jako alternativy k pojmům nízkoprahový či otevřený klub pro děti a mládež, případně jsou používány jako názvy programů pro „mladší“ (oratoř) a „starší“ (klub) z důvodu jejich odlišení. (Výchovně pastorační projekt provincie 2001, str. 12)

3.2.2 Boscův výchovný systém v moderním světě

Boscův preventivní výchovný systém byl formulován zhruba před 150 lety, jeho principy ale fungují do současnosti. Za prvé se zaměřuje na mladé lidi, jejichž základní problémy se v průběhu let de facto nemění. Mládí je dle Kaplánka (1999, str. 14 – 15) dynamickým a emočně labilním obdobím života, v němž se musí člověk vyrovnat s mnoha těžkostmi (opouští původní rodinu i školu a hledá si zaměstnání, stýká se intenzivněji s vrstevníky a vytváří si vlastní životní styl). Jak uvádí Bruno Ferrero (2007, str. 10), od dob Dona Bosca nedošlo, co se potřeb mládeže týká, k příliš velkým změnám. Právě tak, jako tehdejší mladá generace, i ta současná má problém s orientací při vstupu do dospělého života a při hledání životních hodnot a jistot. Možná je její situace ještě o něco těžší z důvodu, že se v převážné většině neopírá o víru v Boha a naopak často hledá hodnotu a víru, o kterou se lze opřít. Má problém najít sama sebe a svůj smysl života. Krach ideologií a ztráta vlivu církve způsobily, že se mladí lidé ocitají v příliš hlubokém relativismu. Ferrero (2007, str. 11) dále uvádí, že jedna evropská anketa dokonce definovala dnešní mládež jako generaci „bez kompasu“, tudíž generaci, které životní orientaci nepředávají ani vlastní rodiče, neboť i oni jsou plni pochybností, nejistot a zmatků.

Jak dále uvádí autor, Don Bosco pochopil, že mladý člověk musí věřit v hodnoty, ve které věří jeho rodiče, musí poznat pravidla, která je nutno respektovat a chápat, aby mohl žít zodpovědný život. Správnou životní orientaci musí mladý člověk získat dříve, než nastanou problémy. V tom spočívá ona Boscova prevence. Tato pravidla však nelze dětem vnucovat, ale naopak je zapotřebí jim vše jasně vysvětlit.

Preventivní systém se snaží ukázat mladým cestu a stanovit jasná pravidla, ovšem pravidla, která chápou tuto mladou generaci. Je však zapotřebí důsledně dbát na jejich dodržování a současně myslet na to, ke komu jsou směřována. Potom je mládež může přijmout za svá a skutečně je dodržovat. To vše za podmínky, pokud budou dodržována i druhou stranou. Pokud tomu tak není, systém nemůže fungovat. (Ferrero, 2007, str. 11)

Doba Dona Bosca se tedy od současnosti v mnoha podstatných bodech příliš neliší – znevýhodnění mladých lze stále pozorovat v rovině materiální a sociální (rodiny nemají dostatek prostředků na vzdělání či na financování volnočasových aktivit dětí, existují velké sociální rozdíly – řada rodin žije na hranici chudoby, na straně druhé jsou děti z finančně hůře situovaných rodin konfrontovány s materiálním bohatstvím svých vrstevníků), v rovině citové (řada mladých stále vyrůstá v rozvrácených rodinách) či v rovině výchovné a duchovní (mladí lidé často nemají vybudovaný správný žebříček hodnot, podléhají vlivu masmédií, nemají možnost rozvíjet spirituální rozměr svého života).

Tak jako Don Bosco formuloval základní cíl své výchovné činnosti slovy „*chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany*“ (<http://www.etf.cuni.cz/OPPA-CZ/vp16.pdf>), současná pedagogika si klade za cíl celostní rozvoj osobnosti mladého člověka.

Salesiáni pak v duchu Bosca a jeho oratoří tento cíl naplňují ve čtyřech základních rovinách, které na sebe navazují a vzájemně se doplňují. Tyto roviny salesiáni nazývají DOMOV, ŠKOLA, FARNOST a HŘIŠTĚ. Pojem Domov jednak vyjadřuje důležitost, kterou salesiáni kladou na rodinu, její výchovné působení a její spolupráci s ostatními výchovnými institucemi, ale také zdůrazňuje, že mladý člověk by se měl všude cítit milovaný a vítaný. Škola je samozřejmě primárně prostorem pro vzdělávání, měla by však fungovat i jako místo, kde je mladý jedinec vychováván k samostatnosti a zodpovědnosti za sebe i své okolí. Farnost nabízí příležitost k duchovnímu růstu jedince, ale také k setkávání stejně naladěných lidí. Hřiště pak symbolizuje místo pro volný čas, který by však měl být vyplněn smysluplně a v jeho rámci by se opět mladí měli učit zodpovědnosti a lásce k druhým.

(Salesiánská výchova do kapsy, str. 20 – 21)

Základní prvky preventivního systému Dona Bosca znázorňuje i logo salesiánů, kde najdeme dospělého, který vede za ruce dvě děti (tedy vychovatele a děti v přátelském postavení). Společně tvoří šipku směřující vzhůru, tedy k Bohu, ale také dům stojící na třech pilířích (rozumu, náboženství a laskavosti).

3.2.3 Interpretace Boscovy výchovy

Aktuálností Boscova preventivního systému a tím, jak k ní v současnosti přistupovat, se zabývá například Don Pascal Chávez Villanueva, mexický kněz, teolog a rector major salesiánů v letech 2002 až 2014. Upozorňuje na skutečnost, že Bosco znal do hloubky realitu tehdejší mládeže a měl jasno o křesťanském profilu doby, ve které žil, a zdůrazňuje nutnost převedení základních zásad Boscovy výchovy do současnosti. *„Výchovné zásady Dona Bosca jsou plodem jeho doby a jeho charismatu. Je proto zapotřebí, abychom znovu pozorně přečetli preventivní systém a přeložili jej do dnešní doby, aby bylo možno představit církvi a světu osobitý styl salesiánského vychovatele. Je nutné znovu prozkoumat historický význam Dona Bosca a především problém opuštěné mládeže v rovině rozumového a citového chápání jeho původního teologického a sociálního obsahu.“*

<http://www.sdb.cz/res/data/1195/130355.doc?seek=1327473803>

Jak autor dále uvádí, asistenční a výchovné podněty Dona Bosca pro mládež jsou realizovány na praktické úrovni. *„Může být dokonce řečeno, že jeho „odpovědi“ na problémy jsou zakotveny v nějakém organickém „programu“ a uskutečňovány na základě předvídané a celkové vize sociálního a náboženského kontextu let devatenáctého století. Vržen do jednotlivých problémů nabízí zároveň okamžité a cílené odpovědi. Konečně různé podmínky života mládeže jej vedou k celistvé vydanosti „problematice mladých“ na celém světě.“*

<http://www.sdb.cz/res/data/1195/130355.doc?seek=1327473803>

Chávez dále vysvětluje, že v hrdinském životě Dona Boska nerozhodují „na stole rozložené dlouhodobé preventivní plány a strategie činnosti – věci, které dnes jistě pokládáme za nezbytné – ale vyvstávají účinná řešení bezprostředních, mnohdy nepředvídaných, problémů“.
(<http://www.sdb.cz/res/data/1195/130355.doc?seek=1327473803>)

Boscem se rovněž nechal inspirovat kardinál František Tomášek a vyjádřil se k jedné z jeho zásad: „*Radost je neocenitelnou silou výchovnou. Radost je duševní potřebou, životní silou a životní hodnotou! Člověk lační a žízní po radosti.*“
(<http://fatym.com/view.php?navezclanku=poznatky-o-vychove-preventivni-vychovny-system-dona-bosca&cislocclanku=2009100027>).

V Tomáškově pedagogice je do jisté míry patrný vliv Dona Bosca, neboť jak uvádí Krátoška (1995, s. 43), jeho *Pedagogika* nese podtitul *Úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Tento jeho spis tudíž nelze považovat za učebnicí pedagogiky, ale jeho posláním je převážně vychovávat. Právě tak, jako Boscovi, ani Tomáškovi nejde až tak o teorii, ale jeho kniha slouží především jako návod k praktickému využití při výchově dětí a mládeže. Jeho *Pedagogika* nemá být konkurencí pracím předních českých pedagogů, ale jedná se o převedení teoretických vědomostí do praxe. V případě Bosca, se některé myšlenky, praktiky a názory zcela pochopitelně přežily, což platí i v případě Tomáška a jeho argumentů z vývojové, pedagogické, sociální psychologie, z biologie dítěte a dalších disciplín. To však neubírá oběma autorům na aktuálnosti, neboť jejich myšlenky jsou nadčasové.

Tomášek při své výuce po vzoru Bosca preferoval vztah ke svým žákům. Vliv Bosca rozhodně nepopíral a svůj obdiv k jeho osobě vyjádřil slovy: „*Sv. Jan Bosko byl vskutku vtělenou dobrotou a laskavostí. V jeho dobrotě, laskavosti a otcovské péči nebylo však nic z dobroty falešné, změkčilé a slabošsky povolné. Nezavíral oči nad chybami hochů a neustoupil od toho, co žádala povinnost. Jeho dobrota byla spojena s moudrou přísností. Byl největším dobrákem na světě, avšak vzhledem k Boží urážce se stával neúprosným. Jeho dobrota byla čistě evangelní, neboť v ní byla harmonicky spojena laskavost s odpuštěním, i přísnost se soucitem a trpělivostí. Jeho dobrota měla nadpřirozený pramen, který byl patrný v každém projevu.*“ (Jůva, 1997, s. 76).

V případě Bosca i Tomáška se s ohledem na charakter obou osobností, jednalo o lásku a laskavost k dětem, které neměly nic společného s neupřímností, či dokonce zavděčení se svým svěřencům. Jak píše Tomášek (1992, s. 319), „*Mluví zde o lásce opravdové, hluboké, osvícené; o lásce pastýřské a otcovské... Je třeba ukázat dětem, že jsme jim zasvětili celý svůj život...*“ Tomášek ve své knize dále připomíná slova Dona Bosca: „*Bez lásky není důvěry a bez důvěry není výchovy.*“ (Tomášek, 1992, s. 321).

Boscův systém výchovy charakterizuje i Milan Přádka ve svých Kapitolách z dějin volného času. Přádka zdůrazňuje následující znaky (1999, str. 33 – 35):

Analogie s výchovou v rodině

Upřednostňuje význam autority vychovatele, jeho chápavost, citlivost a obětavost při výchově svého svěřence v porovnání s jeho skutečným otcem.

Preventivnost před represivností ve výchově

Zásadou Dona Bosca byla skutečnost, že represe, tudíž násilí a potlačování individuality, odcizuje chovance od jeho vychovatele. Při represivním způsobu výchovy je vychovatel v podstatě v roli dohlázele, případně napomíná a trestá. Zastával názor chovance netrestat, a když, tak pouze mezi čtyřma očima a s velkým taktem. Mezi vychovatelem a jeho svěřenci musí existovat spojení a soulad v zájmech. Z toho vyplývá, že tento systém je založen na myšlence předcházet negativním jevům v životě mládeže a tím minimalizovat nutnost napravování nebo postihování těchto mladých jedinců. Uplatňují se zde dvě stránky prevence: omezující (snaha odvést mladé z ohrožujícího prostředí) a motivační (nabídnout pozitivní alternativu, odpovídající jejich potřebám). Preventivnost salesiánské výchovy se také projevuje uvážlivostí a citlivostí v užívání trestů, které často nemívají dobré výchovné účinky. (Přádka, 1999, str. 33 – 34)

Princip vzájemné pomoci

Každý má být apoštolem a pomáhat bližnímu, což je základem života ve společenství, ale i základ nově chápané kázně a sebevýchovy.

Pedagogika citu a praxe

Vychovatel je dle Bosca neustále k dispozici svým svěřencům proto, aby je učil, vychovával a těšil a aby je připravil na život a práci, která bude jejich obživou. Vše ostatní pak považuje Bosco za důležité detaily, sloužící ke zdaru výchovy. Sem pak řadí náboženství, hodnotovou orientaci a ctnosti, jako je pokora, poslušnost a láska, píle a spravedlnost. Svěťence vedl k tomu, aby vždy plnili své povinnosti, vážili si času, byli dobrými občany a plně se věnovali přípravě na budoucí povolání. Díky Boscovi se chlapci nejen vyučili řemeslu, ale rovněž někteří z nich i vystudovali a stali se knězi. Pomoc při volbě povolání považoval Bosco za jeden z klíčových momentů při výchově. Bosco zastával názor, že *„necítíš-li k mladým lidem lásku, nemáš-li pochopení a trpělivost pro jejich nezralé jednání, bylo by lepší, aby sis vybral jakékoliv jiné povolání“*. (Přadka, 1999, str. 34).

Z toho, co je výše uvedeno, lze konstatovat, že názory Bosca na výchovu nepostrádaly naprosto nic a zdají se být až neuvěřitelně dokonalé a vysvětlují velkou oblibu této výjimečné osobnosti. Boscovy výchovné metody, jak dále uvádí Přadka (1999, str. 34), jen potvrzují následující tvrzení: Požadavek, že vychovatel, otec, asistent či ředitel by se měli osobně seznámit s každým chovancem a oslovovat ho jménem. Výchovný přístup by měl být ke každému chovanci individuální. Bosco vždy ctil individualitu člověka, proto prosazoval ve své výchově formy individuálních rozhovorů, které vedly k povzbuzení chovanců. Výchovnými prostředky, které Bosco používal, byly rovněž četba a divadlo, hudba a zpěv a nechyběly ani sportovní aktivity, vycházky, výlety pěšky i vlakem za poznáním různých památných míst. Vychovával své svěťence nejen pracovitostí a zbožností jako jeho předchůdci, do výchovy vnesl nový prvek, kterým byla zábava, radost a veselí. Těmito prvky předešel ostatní systémy práce s mládeží. I nejprogresivnější pedagogické a výchovné metody se k takovému prvku ve výchovném systému dopracovávaly až o mnoho desetiletí později. (Přadka, 1999, str. 35 – 36)

V případě Bosca i Tomáška se s ohledem na charakter obou osobností jednalo o lásku a laskavost k dětem, které neměly nic společného s neupřímností či dokonce snaze zavděčit se svým svěřencům. Jak píše Tomášek (1992, str. 319): *„Mluvím zde o lásce opravdové, hluboké, osvícené; o lásce pastýřské a otcovské... Je třeba ukázat dětem, že jsme jim zasvětili celý svůj život...“* Tomášek ve své knize dále připomíná slova Dona Bosca: *„Bez lásky není důvěry a bez důvěry není výchovy.“* (Tomášek, 1992, str. 321).

3.3 Animace ve výchově

Bosco realizoval výchovu svých chráněnců v oratoři, kde vedle výuky náboženství a katechismu nabízel i smysluplné trávení volného času. V jeho rámci se snažil dále rozvíjet dovednosti a zájmy chlapců, při hře a zábavě jim pak „podprahově“ vštěpoval další zásady správného a kvalitního života. Využíval vlastně metodu tzv. komunikativní animace, která pak zakotvila jako základní výchovná metoda v salesiánských střediscích.

Slovo „animace“, které zdomácnělo v románských jazycích, má svůj původ v latinském výrazu „anima“ (= duše). Sloveso animovat ukazuje aktivitu nebo lépe řečeno kvalitu jednání, kde počítáme s působením lidským (příčinění člověka) a Božím. Animovat tedy znamená milovat život. *„Milovat život znamená milovat člověka. Proto smysl animace je vést mladé lidi k vnitřní svobodě, ke tvořivosti, radosti, naději, k úctě ke každému člověku, k překonávání strachu z těžkostí, bolestí a různých překážek, které do života patří.“* (<http://www.tf.jcu.cz/getfile/56cbd32c3754cf8b>)

Pedagogický slovník definuje animaci jako *„výchovnou metodu založenou na nedirektivních a akčních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii“*. (Průcha, 2008, str. 17)

Animace má svoji kolébku ve Francii, a to již v 19. století, a byla zaměřena výhradně na práci s dospělými. Názory na vznik moderní animace se však rozcházejí. Systematickou aplikaci animačních principů ve výchově můžeme pozorovat od 60. let 20. století, tedy v době, kdy se v sociální práci s mládeží začaly hledat alternativní směry, které by mohly ukázat cestu k výchovnému působení ve volném čase. V jednotlivých zemích navazuje na starší tradice výchovy, mezi kterými nechybí ani Boscův preventivní systém. (Kaplánek, 2012, str. 13 – 14)

V Itálii se animace rozvinula jako odpověď na krizi, která se zrodila v tradičním školství. S tím souvisí další sociální problémy, které se okolo šedesátých let v Itálii ukazují. Hledají se nové návrhy oproti zastaralým zvykům v politice a kultuře. Jde o to probudit svědomí, snažit se být „aktivní“ a umět jít pravdivě za správnými hodnotami a nenechat se „zotročovat“. (<http://www.tf.jcu.cz/getfile/56cbd32c3754cf8b>)

V případě **animace** se jedná o výchovnou metodu, snažící se dovést mladého člověka k tomu, aby sám objevil, co, jak a kdy má v životě dělat, jakými zásadami se řídit a jaké názory přijmout za své. Nikdy se člověk vnitřně nenadchne pro to, co pasivně přijal jako příkaz nebo jako naučenou pravdu.

Animátor (vychovatel) nezasahuje do života mladých lidí, pouze nabízí pomocnou ruku. Animace respektuje svobodu osob, věří v to, že výchova může být osvobozující. Stejně jako v případě salesiánské výchovy i v případě animace platí, že kromě jejího obsahu je neméně důležitý vztah mezi vychovávaným a vychovávajícím (animátorem a animovaným). (<http://www.tf.jcu.cz/getfile/56cbd32c3754cf8b>)

Animaci, jako výchovnou metodu postavenou primárně na autentických vztazích a výchovném prostředí skupiny, rozpracoval Mario Pollo, profesor pedagogiky na Papežské salesiánské univerzitě v Římě a nazval ji „animazione culturale“ (kulturní animace). (<http://www.tf.jcu.cz/getfile/56cbd32c3754cf8b>)

3.3.1 Kulturní animace

Pokud tedy chceme vysvětlit pomocí soudobých výrazových prostředků salesiánský výchovný systém, lze hovořit o kulturní animaci a tím prohlubovat čtyři základní dimenze tohoto výchovného přístupu:

Zralé přijetí světa mládeže

Pokud mluvíme o zralém přijetí světa mládeže, předpokládáme, že si je vychovatel (animátor) vědom své výchovné role a že je schopen vyhnout se extrémům, které spočívají buď v přehánění své role (normativní přístup), anebo v rezignaci na jakékoli pedagogické působení.

Utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a skupinou

Je patrně nejnápadnějším specifickým znakem salesiánské výchovy, neboť jak pedagogičtí zaměstnanci, tak i účastníci oceňují otevřené mezilidské vztahy, které vytvářejí specifickou atmosféru salesiánských výchovných zařízení.

Rozvoj skupiny jako výchovného prostředí

Je v českých podmínkách u salesiánů dosud málo využívaný výchovný potenciál.

Hermeneutický model (založený na pochopení situace účastníků)

Je aplikací marketingových strategií v pedagogické práci se skupinou. Kulturní animace počítá s vytvářením strategického výchovného programu.

(<http://www.etf.cuni.cz/OPPA-CZ/vp16.pdf>)

4. PEDAGOGIKA A PASTORACE

Práci Dona Bosca nelze zařadit ani výhradně do sféry pedagogiky, ani pouze do sféry sociální práce, neboť pracoval v obou rovinách. Právě (integrální) starost o celého člověka, o jeho potřeby fyzické, sociální, psychické i duchovní, lze považovat za sociální angažovanost v duchu Dona Bosca. Z tohoto důvodu je Bosca možno označit nejen za velkého vychovatele, ale také za jednoho z předních sociálních pracovníků své doby. Donu Boscovi šlo o to, aby přemohl nebo omezil možná fyzická nebo psychická nebezpečí a aby předešel hrozící sociální a kulturní exkluzi (vyloučení). Sociálnímu uspořádání chtěl dát náboženský základ, neboť příliš nevěřil ani v hospodářský, ani politický pokrok. Prevence měla být cestou, která chrání společnost před problémovou mládeží.

Don Bosco a jeho salesiáni chápou svou pedagogickou i sociální činnost jako pastorační, tudíž jako pojem označující péči duchovenstva o své věřící. Toto chápání se odráželo i v případě pastorace mládeže. Hovoříme-li o pastorační mládeže v současné době, nejedná se již o plnění kněžského a prorockého úkolu vůči mládeži, ale jak uvádí Kaplánek (1999, str. 9 – 10), slovo pastorace mládeže je v současnosti chápáno jako aktivity, kterými se společenství křesťanů snaží podílet na celkovém rozvoji mladého člověka v jeho konkrétních životních podmínkách, a to prostřednictvím výchovy v duchu preventivního systému Dona Bosca. Pastorace mládeže se tak stala pro pastorální teologii obsáhlou oblastí výzkumu, kam vedle výchovy v rámci školy a rodiny lze zařadit i oblast volného času, sociální práce, práce s médii zaměřenými na mládež, poradenství a práce s různými skupinami mládeže.

Kromě oblasti pastorace je to rovněž pedagogika, která oceňuje význam Boscova výchovného odkazu. Bosco je dle Přadka (1999, str. 33 – 37) řazen k reformním pedagogům 19. století. I on, právě tak jako Pestalozzi a Tolstý, poněkud předběhl myšlenkami svou dobu, a to i přesto, že není autorem žádného uceleného pedagogického systému. „*Stal se velkým pro svoje vrozené organizační a vychovatelské schopnosti.*“ (Váňová, Kaplánek, 2002, str. 5). Tyto schopnosti spočívaly především v umění dát mladým lidem pocit sympatie a podporu a být vnímavý pro potřeby každého jednotlivce. Jako jeden z mála vychovatelů své doby pochopil, že pochvala a uznání patří mezi důležité výchovné prostředky. Ty poskytují mladým lidem vědomí, že si jich vážíme a že mají schopnost něčeho dosáhnout. Pozitivní podpora umožňuje ve srovnání s kritikou, káráním a tresty vytvářet vhodné prostředí pro osobní rozhovory a vztahy prospěšné pro individuální rozvoj mladých lidí. (Váňová, Kaplánek, 2002, str. 5)

5. SALESIÁNI V ČESKÝCH ZEMÍCH

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. Velkým propagátorem salesiánů a salesiánského díla byl u nás Msgre. ThDr. Augustin Štancl, který v roce 1926 připravil pro budoucí české salesiány dům (právě uvolněnou klášterní budovu) ve Fryštáku. Během září 1927 byl tento dům zaplněn prvními salesiány a jejich chovanci. Jejich prefektem a později ředitelem fryštáckého salesiánského ústavu byl jmenován Don Ignác Stuchlý (1869 – 1953), rodák z česko-polského pohraničí, od roku 1935 první představený – inspektor českých salesiánů. (<http://ostrava.sdb.cz/salesiani/historie/brozura-z-roku-1997/#1>)

V roce 1934 byl uveden do provozu další ústav v Brně a rovněž v Praze - Kobylisích byl postaven salesiánský kostel svaté Terezičky. Činnost salesiánů byla zkomplikována za 2. světové války a především nástupem komunistů v roce 1948. Nový ateistický režim se brzy začal vypořádávat především s katolickou církví, která pro komunisty představovala největší ideologického protivníka a nepřítele. (<http://ostrava.sdb.cz/salesiani/historie/brozura-z-roku-1997/#1>)

Padesátá a šedesátá léta 20. století byla obdobím velké zkoušky. Mnoho salesiánů a jejich žáků se snažilo udržovat vzájemné kontakty také v této nelehké době. Pražské jaro 1968 otevřelo pro salesiány další možnosti rozvoje. V této příliš krátké době politického uvolnění nemohlo dojít k obnovení činnosti. Tehdy začali někteří salesiáni působit na diecézních farátech a jiní dávali dohromady skupinky mládeže. Na začátku 70. let se jednalo hlavně o vysokoškoláky, později také o mladší děti (např. na tzv. „chaloupkách“). Název „chaloupky“ se vžil pro letní prázdninové tábory, které organizovali salesiáni pro věřící chlapce. Důvodem vzniku těchto prvních prázdninových iniciativ bylo „dělat to, co se dělá v oratořích“. Šlo o pokus ilegální realizace salesiánského výchovného díla v možnostech totalitního státu. Někteří ze salesiánů v těchto prázdninových pobytech viděli také možnost oslovit chlapce salesiánským způsobem života a usnadnit jim orientaci při hledání jejich povolání tak, jak to kdysi dělal Don Bosco. Nejvýznamnější postavou tohoto hnutí byl dnešní pražský pomocný biskup Karel Herbst, který v 70. letech jezdil na chaloupky jako vedoucí, později se stal jejich hlavním organizátorem. Byl několikrát vyslýchán Státní bezpečností, i přesto se mu například v roce 1986 podařilo uspořádat celkem 64 pobytů na „chaloupkách“.

Mnoho chlapců hodnotilo účast na chaloupce jako silný odrazový můstek k osobnímu přijetí víry a jako velký vklad do dalšího života. Mnozí z nich založili dobré rodiny, někteří se také stali salesiánskými spolupracovníky. Každý rok odcházelo z chaloupkových asistentů v průměru deset chlapců do semináře. Dnes jsou z nich kněží a řeholníci různých kongregací, mnozí se stali salesiány. Pro většinu mladých salesiánů se chaloupky staly jakousi formační záležitostí (Vracovský, J. Chaloupky, s. 35)

5.1 Současná činnost salesiánů v České republice

Po sametové revoluci v roce 1989 vystoupili salesiáni z ilegality a čekala je řada nových úkolů. V první řadě šlo o to seznámit ostatní občany republiky s tím, co jsou salesiáni vlastně zač, jaké mají cíle a jakými metodami pracují. Postupně jim byly vráceny zabavené domy, které bylo nutné ve většině případů zrekonstruovat. Zde pak vznikly první salesiánské domy se středisky mládeže, která navázala na práci s mládeží z předchozích let. V současnosti je v České republice čtrnáct takových středisek (viz kapitola 5.2).

Salesiáni spravují řadu farností v ČR, organizují různá školení, setkání a duchovní akce. Velmi intenzivně se angažují ve školství – v Praze provozují vyšší odbornou školu pedagogickou a teologickou JABOK, působí rovněž na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Aktivně také pracují v Křesťanském gymnáziu v Praze - Hostivaři a v Cyrilometodějském gymnáziu v Prostějově. Nelze opomenout ani činnost salesiánského střediska ve Fryštáku v blízkosti Zlína, jehož hlavní náplní je organizace kurzů Orientačních dnů pro školy.

Velkou pozornost věnují čeští salesiáni médiím – první řadě je to činnost nakladatelství Portál, kde se převážně vydávají odborné publikace z oboru psychologie a pedagogiky a řady dalších odvětví. Salesiáni rovněž mají vlastní Salesiánský magazín, který je obdobou italského salesiánského časopisu Il Bollettino Salesiano, měsíčník pro školáky Nezbeda, který založili už v roce 1992, a měsíčník Cvrček pro předškolní děti, který vznikl v roce 2010. V Brně - Žabovřeskách funguje mediální škola, která je určena především animátorům ze salesiánských středisek a farností. Zde se seznamují s klady a zápory jednotlivých médií a učí se je používat pro správné formování dětí a mládeže.

K šíření informací o své činnosti salesiáni využívají i dalších křesťansky orientovaných médií, jako jsou rádio Proglas či TV Noe, pravidelně se objevují i v pořadech České televize. V Praze - Kobyliších provozují Salesiánské divadlo.

Nelze opomenout ani misijní činnost českých salesiánů – v současné době v zahraničí působí deset duchovních a několik desítek dobrovolníků, kteří pracují nejen v Evropě, ale také v Africe, Jižní Americe a Asii.

5.2 Cíle salesiánských středisek v České republice a jejich přehled

Hlavní salesiánskou aktivitou však zůstává činnost salesiánských středisek, která se soustředí především na práci s mládeží, a to primárně s dětmi a mladistvými z rozvrácených rodin a strádajícími na okraji společnosti. Své poslání salesiáni definují ve svých Stanovách (1984) následovně: „*Je naším posláním být znamením a nositeli Boží lásky mladým, zvláště těm nejchudobnějším.*“ Posláním středisek je účelné využívání volného času, prevence kriminality a závislostí, výchova k etickým hodnotám. Cílem práce je pomoci mladé generaci při vstupu do dospělého života, při hledání životních hodnot a jistot. Ukázat mladým lidem pravidla, která je třeba respektovat, aby mohli žít zodpovědný a naplněný život. Tato pravidla musí poznat dřív, než nastanou životní problémy – v tom spočívá Boscova prevence.

Salesiánská střediska obecně nabízí mládeži mnoho aktivit, které pomáhají k lidskému zrání a osvojení si správných návyků. Jsou to zájmové kroužky, které pomáhají vytvářet vztahy ve skupině, jednorázové akce – sportovní a kulturní činnost za spoluúčasti dospělých, víkendové a prázdninové akce – výlety, chaloupky, výměnné pobyty. Kluby pak mají nabízet alternativu komerční zábavy a poskytují mládeži prostor ke vzájemnému setkávání.

Na první pohled se salesiánská střediska pro děti a mládež podobají ostatním domům pro děti a mládež, podobná je ale především programová nabídka kroužků, kde najdeme sportovní, umělecké a další zájmové aktivity. Rozdíly však jsou v metodách práce. Zatímco u běžných domů dětí a mládeže převažuje činnost zájmových kroužků a používané metody práce vycházejí téměř výhradně z **didaktiky** jednotlivých typů zájmových činností (hudba, výtvarné umění, sport, turistika atd.), u salesiánských středisek převažuje jednoznačně metoda **komunikativní animace**. To činí tato střediska výjimečnými.

A protože se v naší zemi tato otevřená práce s mládeží zatím v programu jiných pedagogických zařízení téměř nevyskytuje, ale přitom se uplatňuje v sociálních programech (nizkoprahová činnost), můžeme některá salesiánská střediska vzhledem k nabídce otevřených programů přiřadit k nizkoprahovým zařízením pro děti a mládež.

Neméně důležité je i to, že tato střediska výchovnou práci nevykonávají osamoceně, ale spolupracují s dalšími členy salesiánské rodiny. Sem patří zejména sestry salesiánky, spolupracovníci salesiánů a mnoho dobrovolníků, bez kterých by střediska nemohla zdárně fungovat. Dokladem je například činnost Domu Ignáce Stuchlého, která nestojí jen na salesiánech, ale především na laických spolupracovnících. Ti však jsou vzdělávání v salesiánské pedagogice, aby nedošlo k odchýlení se od nastavené linie. (<http://www.tf.jcu.cz/getfile/66250a50176385f5>)

Salesiánská střediska v ČR:

- Brno-Žabovřesky
- České Budějovice – Čtyři Dvory
- Ostrava
- Pardubice
- Plzeň
- Praha - Kobylišy (provinciát)
- Praha - Dolní Počernice
- Rumburk
- Teplice v Čechách
- Zlín
- Fryšták
- Moravské Budějovice
- Prostějov
- Sebranice u Litomyšle

6. SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE V SEBRANICÍCH

První veřejné působení salesiánů v Pardubickém kraji bylo v Pardubicích a potom v Litomyšli. Do Litomyšle salesiáni přišli v roce 1990. Působili zde 3 kněží a 1 jáhen. Začali pracovat s mládeží a opravovat farní budovy, které byly ve špatném stavu. Protože zde probíhalo mnoho stavebních úprav, hlavní působiště salesiánského střediska se v roce 1991 přesunulo do nedaleké vesnice Sebranice.

Sebranice je vesnice vzdálená od Litomyšle 12 km a má téměř tisíc obyvatel. Salesiánská střediska mládeže jsou zřízena Salesiánskou provincií Praha jako účelová zařízení církve pro děti a mládež. Statutárním zástupcem každého jednotlivého střediska je ředitel, který je jmenován provinciálem. Ředitelem střediska v Sebranicích je P. Mgr. Vojtěch Glogar. Jeho přímým nadřízeným je zástupce provinciála pro střediska mládeže. Po stránce metodické je za středisko zodpovědný delegát pro pastorační mládeže. Spolu s ředitelem zde působí ještě 2 kněží. Jedním z nich je P. Jaroslav Kopecký, dnes už devadesátník, který byl v minulosti nominován na Oskara za lidskost a statečnost, cenu věnovanou nadací T. Grala při LF UK v Hradci Králové.

Salesiáni v Sebranicích i v Litomyšli pracují v několika oblastech života a vzájemně si pomáhají. Vnější činnost vyrůstá z vnitřního života salesiánské komunity. Důležitá je společná modlitba a práce pro farnost. Během týdne jsou organizovány různé kroužky (florbalový, počítačový, výtvarný, hudební, řezbářský), výuka náboženství a duchovní obnovy (pro dospívající mládež, manžele i seniory). Středisko je otevřeno každý den pro všechny návštěvníky od 13 do 19 hodin. Je zde prostor i pro spontánní aktivity – děti navštěvují hernu, hudební místnost, hřiště, klubovnu. V loňském roce byl založen taneční klub Stodola, který vytváří zázemí pro dospívající mládež.

Není zapomínáno ani na starší občany, kterým je každé sobotní odpoledne věnována oratoř pro seniory. Zde si můžou popovídat u kávy, zhlédnout zajímavý film, navštívit knihovnu a probrat situaci ve společnosti.

Na faře je vybudována také lůžková část, kde může mládež pobývat o víkendech a prázdninách. Toto zázemí je také hodně využíváno v předvelikonoční době, kdy se konají duchovní cvičení pro manžele, pro dospívající mládež a duchovní obnovy typu otec a syn, matka a dcera.

V Sebranicích je několik rodin, které mají děti v pěstounské péči. Tyto děti mají často psychické, zdravotní problémy a potíže v oblasti socializace. Smyslem práce s nimi je podpora jejich sebevědomí a rozvoj komunikace s ostatními dětmi.

K tradiční nabídce patří pořádání letních „chaloupek“ pro chlapce i dívky. Jedná se o desetidenní pobyt v přírodě. Na tyto činnosti připravují salesiáni asi 40 spolupracovníků z řad mládeže, tzv. animátory. Děti jezdí na chalupu do Jeníkova u Hlinska. Smyslem pobytu je prohlubování života ve společenství, dobrodružství, vzájemná spolupráce dětí a křesťanská výuka. Děti hrají různé hry, sportují, zpívají a navštěvují okolí. Starší děti pomáhají při sebeobsluze dětem mladším, společně se podílejí na pomoci v kuchyni a úklidu chalupy. Na závěr pobytu všechny děti nacvičí divadelní nebo taneční představení pro rodiče a rodinné příslušníky, kteří si pro ně do Jeníkova přijedou.

Se salesiánským střediskem spolupracuje celá řada dobrovolníků, na které jsou kladeny vysoké nároky. Kromě odbornosti je důležité, aby tito lidé byli osobnostmi s profilem, který odpovídá základnímu křesťanskému přesvědčení. Spolupracovníci by měli být laskaví a láskyplní lidé, kteří dovedou vzájemně spolupracovat a chovat se zodpovědně. Do aktivit je zapojeno také velké množství rodičů a příznivců salesiánského díla. Velký význam má práce mladých dobrovolníků, z nichž vyrůstají silné osobnosti s rozvinutým smyslem pro výchovnou a sociální práci.

Salesiáni v Sebranicích živě spolupracují s obcí i se školou a vzájemně si pomáhají. Po domluvě se starostkou a ředitelkou školy zakázali v obci hrací automaty a nechvalně proslulou diskotéku. V obci je tímto klid a nedochází zde k žádným konfliktům. Obyvatelé se podílejí, dle svých možností, na opravě kostela a práci kolem fary. To se projevilo i při hodnocení v rámci soutěže Vesnice roku.

Rozvinutá je i spolupráce s ostatními salesiánskými středisky. Pracovníci si vzájemně vyměňují informace a zkušenosti tak, aby péče o mládež byla co nejefektivnější.

VÝZKUMNÁ ČÁST

7. NARATIVNÍ ROZHOVOR

Ve své práci jsem využila nejužívanější techniku v sociálních vědách – narativní rozhovor. Z počátku je třeba seznámit respondenta s cílem studie, nastínit hlavní témata rozhovoru, požádat o možnost nahrávání, zaznamenávat data a nakonec je vyhodnotit. Otázky nejsou přímo dané, vyplývají z přirozené komunikace mezi tazatelem a respondentem. Respondentovi je ponechán prostor pro delší, samostatné vyprávění, ve kterém popisuje svůj životní příběh a s ním spojené zkušenosti. Úkolem tazatele je co nejméně zasahovat do vyprávění, aby tak získal co nejvíce autentický materiál, který vypovídá o prožitcích, postojích a jednáních respondenta.

Nevýhodou této metody je časová náročnost výzkumu. Všechny rozhovory jsou nahrávány a zapisovány. Většinou se však jedná o částečný přepis, v případě nutnosti je možné chybějící informace dohledat v nahrávce.

7.1 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

7.1.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo seznámit se s fungováním salesiánského střediska mládeže v Sebranicích u Litomyšle a zmapovat význam práce salesiánů z celkového pohledu života v obci. Zjistit, má-li salesiánské dílo význam pro současnost, jak se změnilы nároky doby, čím je prospěšná práce salesiánů v dané lokalitě a jak funguje spolupráce s ostatními organizacemi.

7.1.2 Výběr respondentů

Oslovila jsem celkem pět osob, kterých se daná problematika týká. Byl to kněz, který pracuje s mládeží už 50 let, ředitelka základní školy, starostka obce, maminka dětí v pěstounské péči a student střední školy. Cílem rozhovorů bylo získat materiál bohatý na zkušenosti z praxe z pohledu lidí různých věkových kategorií a různého životního poslání. Chtěla jsem zjistit, v čem je práce salesiánů v Sebranicích přínosem pro život v obci.

7.1.3 Rozhovory

V následující části práce jsou uvedeny rozhovory v částečně analyzované podobě.

Jaroslav, kněz, 90 let

Jak dlouho pracujete s mládeží?

Práci s mládeží se věnuji téměř celý svůj život. V padesátých letech se komunistické vedení rozhodlo o umlčení církve v Československu. Přes 2000 řeholníků bylo odvezeno do koncentračních klášterů. Naše práce musela probíhat v utajení. V roce 1952 jsem byl tajně vysvěcen na kněze, což vyžadovalo nesmírné hrdinství řady osob. Od té doby se podílím na salesiánském díle. Za tuto činnost jsem byl odsouzen k nuceným pracím na přehradách, stejně jako celá řada řeholníků. Tato práce měla „výhodu“ v tom, že jsme mohli vytvářet jakési komunity a studovat. Později jsem byl za „podvracení republiky“ odsunut do pohraničí, kde jsem musel pracovat v uranových dolech. Tehdy jsem měl necelých 30 let, dozorcí mně vyhrožovali, že tam chcípnu, a vidíte, dnes mně je 90, jsem zde, ale z těch dozorců už nikdo nežije. Tehdy jsem však byl připraven na to, že se třicítka nedožiji. Věznění provázelo nehorázné psychické i fyzické utrpení, na které už dneska nechci ani vzpomínat. Díky svému věznění mám přehled o fungování věznic a vězeňských nemocnic. Pán Bůh mi dal naštěstí vždycky síly tuto situaci ustát.

Od 70. let jsem se podílel na organizování chlapeckých chaloupek, školení prvních asistentů a shánění vhodných objektů. Naše práce byla závislá na pomoci dobrovolníků, kteří svou práci riskovali ztrátou zaměstnání, pronásledování i věznění. Půjčovali své chalupy, vařili, pořádali poutě, a to všechno bez nároku na honorář. Do roku 1989 tak nabylo „chaloupkové“ dílo obrovských rozměrů, do kterého bylo zapojeno asi 1500 chlapců.

Po roce 1989 jsme mohli vystoupit z ilegality a věnovat se práci s mládeží naplno. Postupně byly vráceny zabavené objekty a salesiáni mohli začít pracovat na jejich opravách, což stálo mnoho sil. V mnoha městech se začala budovat střediska, která měla sloužit k efektivnímu trávení volného času mládeže. Já jsem byl poslán pracovat na salesiánském díle do Litomyše, odkud se salesiáni v roce 1991 přesunuli do Sebranic.

Jaké aktivity mladým lidem ve vašem středisku nabízíte?

Věnujeme se mládeži, snažíme se jim naplňovat volný čas. Mládež se zabývá různými činnostmi – vyrábí modely letadýlek, vyřezává, děvčata mají scholu, výtvarný kroužek – velká děvčata se věnují malým, připravují výtvarný víkend – v pátek přijede 40 malých holčiček a osm velkých děvčat se jim stará o program. Všechny zde přespí, hrají hry, zpívají, dělají diskotéku. Já jim vždycky děkuji, že umí vytvořit něco šťastného. Děti jsou zpočátku nejisté, ale potom zdomácní a líbí se jim tu. Jsou to dívky ze Sebranic i z Litomyšle. Jsou to schopná děvčata, která umí vytvořit dobrou pohodu.

Chlapci ze střední školy si založili kapelu, sami skládají písně, uspěli už na festivalu ve Zlíně. Chtějí ukázat jiné vystupování, skromné, slušné. Když byli nahrávat první desku, sami si našli brigádu, aby si na studio vydělali. Nástroje taky nemají prvotřídní, žádní výstřední frajeři, ale když ve studiu viděli jejich slušné chování, půjčili jim nástroje vlastní.

O víkendech zde probíhají různé aktivity, které má vždy někdo na starost, schází se zde mládež, která chce svůj život nějak naplnit, pobýt v přírodě a navštívit okolní památky – Toulovcovy Maštale, Litomyšl spojenou s životem Bedřicha Smetany, zámek Nové Hrady, Poličku – rodiště Bohuslava Martinů, poutní místo Chlum. Tím si rozšíří úhel pohledu na naši republiku.

Do našeho střediska chodí i nevěřící mládež, jsou to všechno stejně hodné dětičky. V době předvelikonoční pořádáme každoročně duchovní obnovy pro mladé, staré a manžele. Rodiny se scházejí, radí se s dětmi, umějí spolu spolupracovat, organizují společné prázdninové letní i zimní pobyty. Tady ještě není problém početná rodina, rodiče jsou rádi, že pro ně a jejich děti něco děláme.

Každá třída náboženství vytvoří 1x za rok program na akademii, která bývá hojně navštěvovaná. Sejde se rozvětvená rodina – babičky, tety, bratřenci, což je dobře. Děláme besedy s mládeží o tom, jak mohou naplnit svoji budoucnost. Máme zájem, aby někteří šli v našich stopách, aby dílo pokračovalo, aby s námi spolupracovali či si našli jinou prospěšnou profesi.

Je rozdíl v práci salesiánů dříve a po roce 1989?

Za 1. republiky byla činnost salesiánů brána pozitivně, protože rozložení věřících ve společnosti bylo širší – tehdy asi 90% občanů. Salesiáni chodili v klerikách a lidi je brali jako řeholníky, kteří se starají o chudou mládež. Přijetí bylo pozitivní od katolíků i nekatolíků.

Po 2. světové válce došlo k dalšímu rozkvětu, ale pak se k moci dostali komunisti a začal tvrdý útlak. Tím skončila veškerá práce s mládeží. Salesiáni pracovali a studovali v utajení. To trvalo až do roku 1989. Potom najednou začala svoboda. Staří salesiáni chtěli vrátit činnost zpět do původní podoby, ale to už nešlo, protože mladí to viděli jinak. Začala se obnovovat činnost oratoří, salesiáni už nechodili v klerikách a věnovali se spíše práci s bezprizorní mládeží – ustoupil vliv náboženství, který byl dříve primární. Do středisek docházela většinou nevěřící mládež. Náboženský prvek se nezdálo vhodné nějak vnucovat. Salesiáni se spíš soustředili na slušnou lidskou výchovu, aby dali dětem novou náplň života, snažili se je motivovat a zaměstnat. Náboženství bylo pouze příkladem, preferován byl osobní vztah k dětem. Další změnou bylo to, že dříve s mládeží pracovali pouze salesiáni, po roce 1989 se rozvinula pomoc laiků, kteří jsou buď zaměstnanci středisek, nebo dobrovolníci. Tyto dobrovolníky bylo třeba formovat, školit, aby se naučili pracovat v duchu výchovného preventivního programu, kterým je rozum – laskavost – náboženství (v praxi však bylo náboženství potlačeno). Dobrovolnictví se rozšířilo i na práce misijní. Jaroslav Vracovský založil SADBA (Salesiánská asociace Dona Bosca), která je zaměřena na misie na celém světě. Dobrovolníci musí projít dvouletým školením. Dříve se misionáři mohli stát pouze kněží, kteří tuto činnost v cizí zemi vykonávali doživotně. Dnes se jedná většinou o vysokoškoláky, kteří pracují v misiích 1 rok. Tito lidé přináší do neznámých oblastí novou mladou energii, což dříve nešlo. Oni sami zpětně poznají život v bídě a jiných podmínkách, což je pro ně přínosné.

Další novinkou v současné práci salesiánů je práce s Romy. Stát si s nimi už nevěděl rady, tak požádal o spolupráci salesiány. Je to však boj s větrnými mlýny. Práce s nimi musí být už od nejútlejšího dětství, velcí už nejdou předělat. V našich klubovnách se nám ztratila televize, mikrovlnka, kytara, míče. To by se člověk zbláznil. Velké úspěchy s výchovou s nimi nemáme. Kdo nedodržuje pravidla, je vyloučen. Hodně záleží na rodině, ale když děti vidí, že rodiče nechodí do práce, pořád se ponocuje, huláká, je to špatný příklad. Zaměstnávali jsme právníka, který zastupoval Romy. Ale i on to měl těžké. Oni všechno chtějí, mají nehorázné požadavky, drží při sobě, jeden druhého nezradí. Neznám případ, kdy by se ve větším měřítku dokázalo vytvořit solidní skupinu. Jednotlivec není problém. Ale aby se skupina pozvedla, to neznám. V této péči jsou nejdále na Slovensku, kde začínají s výchovou Romů už odmalička. Zajímají se o ně, navazují vztahy s rodinou a snaží se formovat jejich základní návyky – zodpovědnost, spolehlivost, vytrvalost. Vedou je k tomu, aby nekradli a nepodváděli, ale je to práce pro mnohé generace. Pět set let je to totéž a žádná společnost je nedokázala převychovat. V celé Evropě s nimi mají velké problémy.

Kdo činnost pro mládež financuje?

Velká střediska každý rok žádají o státní granty. My ne. Jsme závislí na dobrodiní lidí, pomoci od podnikatelů, sbírkách v kostelech a bezplatné pracovní pomoci dobrovolníků. Kromě finanční pomoci nám lidé dávají část své úrody – brambory, zeleninu, zavařeniny, maso, což je hodnota. To potom můžeme použít k občerstvení při víkendových pobytech dětí.

V čem je dnešní mládež jiná než mládež v době Dona Bosca?

Tehdy mladí nic neměli – neměli vzdělání, neuměli číst, psát, neměli co jíst, byli sirotci. Byly války, děti kradly, aby se najedly, za to se dostávaly do vězení. Důraz se kladl na práci a zaměstnání. Dnes mládež není zvyklá vytvářet společenství, o což nám jde a daří se nám to. Proto se snažíme vytvářet tzv. spolča, aby se do společné zábavy zapojily celé rodiny. Rodiče ukazují dětem, které většinu času sedí u PC, že i dospělí se umí bavit, umí udělat jeden druhému radost a vytvořit pohodu. Mládež často ztrácí motivaci v přípravě na zaměstnání. Mají dojem, že práci stejně neseženou, proto ji mnozí ani nehledají, což je špatné.

Jaké problémy ve vašem středisku řešíte?

Přesto, že naše vesnice je poměrně malá, je zde několik rodin, které mají děti v pěstounské péči. Tyto děti ze Sebranic a ještě pár dětí z Litomyšle s podobným osudem chodí občas k nám. Jsou to děti, které neznají ze své minulosti žádné pěkné zacházení a přátelské prostředí. Jsou většinou nedůvěřivé a špatně se začleňují do kolektivu. Naším úkolem je povzbudit jejich sebevědomí, podporovat jejich aktivitu a ukazovat jim, že dobré chování se člověku vždycky vrátí. Jinak žádné zásadní rizikové případy zde ani nejsou. Naše mládež, to jsou prima lidi, hlavně aby se nedali zlákat na alkohol a drogy.

Čím se liší práce vašeho střediska od práce nízkoprahových zařízení?

Po vnější stránce je naše práce velmi podobná. Rozdíl je v tom, že v těchto státních zařízeních pracují zaměstnanci. Jsou to lidé jistě kvalifikovaní a svoji práci vykonávají dobře, ale dítě tam přijde, pohraje si a odejde. Nenavazuje s pedagogem většinou žádný hlubší vztah. Naše práce primárně staví na navázání vztahu s dítětem. Naším úkolem není pouze děti na chvíli zabavit, aby nezlobily, ale hrou je vychovávat, aby z nich byli slušní občané. Jde o důvěrnost vztahu mezi vychovatelem a mladým člověkem. Má-li být působení vychovatele účinné, je nutné, aby mladý člověk cítil lásku vychovatele – že mu na něm záleží a že to s ním myslí dobře. Naše kroužky jsou pouze prostředek výchovy.

Snažíme se, aby děti poznaly křesťanství, i když jim ho nevnucujeme. Přesto je naše působení může ovlivnit v jejich dalším životě. Snažíme se, aby děti spolupracovaly, mluvily slušně, byly zodpovědné a probudily v sobě to nejlepší, co se v nich nachází. Naše činnost má větší hloubku než činnost státních organizací.

S jakými organizacemi spolupracujete?

V obci je moudré vedení. Současná i bývalá starostka – moudří lidé, se kterými je pěkné dohodnutí. Výborná je i spolupráce s vedením školy. Do práce kolem fary a na opravě kostela se podílejí dobrovolníci. Říkáme klukům: Nechodíš do kostela, nevadí, ale chlubíš se s ním, tak pojď pomáhat. A oni jdou. I ti, kteří nechodí do kostela, jsou přátelé, cítí se tu dobře. Kéž by to šlo i nadále, aby se lidi snažili domluvit.

Společnou prací jsme dosáhli v roce 2010 ocenění Vesnice roku. Hlavními ukazateli bylo, jak se zaměstnává mládež, jak se podílejí občané na pořádku v obci, jaká je zde kriminalita. Myslím, že naše středisko pomáhá vylepšovat obraz vesnice.

Jaké jsou obecně problémy salesiánů?

Největším problémem je stárnutí našich lidí. Po roce 1989 jsme měli 20 noviců, dnes máme pouze jednoho. Průměrný věk salesiánů je 55 let. Tento problém je celosvětový a postihuje všechny řády. Je to dáno konzumní společností, kterou neláká obětovat se pro druhé. Je to negativní znamení doby.

Jana, ředitelka školy, 42 let

Jak dlouho pracujete s mládeží?

Jako učitelka na naší škole pracuji od roku 1991, ve funkci ředitelky jsem 11 let. Naše škola má 2 stupně + mateřskou školu, celkem k nám chodí 182 žáků.

Jakým způsobem spolupracujete se salesiánským střediskem?

Naše škola spolupracuje nejen se salesiány, ale i s ostatními sdruženími v obci, takže děti nemusí nikam dojíždět. Hlavní spolupráce spočívá v tom, že si vzájemně děti nepřetahujeme. Dříve byly v různých organizacích stejné kroužky, dětí bylo málo a nedalo se s nimi pracovat. Sportovní akce jsou společné – fotbal, florbal, tenis.

Letos proběhl už desátý ročník florbalového turnaje Dona Bosca, na jehož programu spolupracuje škola, obec i salesiánské středisko. Snažíme se, aby mládež aktivně trávila volný čas.

Ve škole vyučujeme náboženství. V 1. –7. třídě vyučuje ředitel salesiánů p.Vojtěch Glogar, kterého platíme ze státních peněz. Žáci 8. a 9. třídy docházejí na náboženství na faru, což je finančně v režii církve. Salesiánům propůjčujeme školní jídelnu v případě pořádání víkendových akcí pro děti nebo celé rodiny.

Jaké výchovné problémy řešíte?

U nás jsme zvyklí řešit sebemenší přestupky, abychom zabránili těm větším. Když potom vidím, co řeší ředitelé na školách ve větších městech, vůbec se to nedá srovnat. Přesto neexistuje škola, kde by problémy nebyly. V loňském roce jsme například řešili problém šikany, museli jsme přizvat pracovníky pedagogicko-psychologické poradny z Ústí nad Orlicí, aby vytvořili podpůrný program pro celou třídu, aby třídní kolektiv prověřili a dali dohromady. Oslovili jsme i pátera Glogara, aby udělal s těmito dětmi besedu. Mnoho z nich se zpočátku tvářilo negativně, ale páter je svými příběhy o problémových chlapcích z dob Dona Bosca ohromně zaujal. Sama jsem byla velmi příjemně překvapena. Dnes je to třída, kam chodím nejradši učit.

Jak probíhá spolupráce s rodiči?

Spolupráce je perfektní. Přesto se někdy vyskytnou rodiče, kteří nechtějí uznat problémové chování svého dítěte, ovšem tyto případy se dějí jen minimálně. Na škole pracuje Rada rodičů, zde třídní důvěrníci hlásí připomínky od dětí i rodičů. Plánují společné akce a výlety. Komunikace je pro nás důležitá, aby nedocházelo k nedorozumění.

Jak se podle Vás změnil po roce 1989 pohled společnosti na křesťanskou výchovu?

Naše společnost je velmi ateistická, přesto si myslím, že se po roce 1989 pohled na působení církve stal tolerantnější a méně kritický. V naší vesnici máme východu, že zde křesťanská církev vždy konala dobrou službu a v lidech je zakořeněný duchovní základ. Tím pádem v Sebranicích nedošlo k žádnému většímu zvratu. Možná více dětí chodí na náboženství, a ostatní děti to přijímají jako samozřejmost.

V čem vidíte prospěšnost činnosti salesiánského střediska ve výchově mládeže?

Do střediska mají přístup všechny děti, věřící i nevěřící, salesiáni nikoho nerozlišují. Jejich laskavý přístup působí velice kladně, snaží se u dětí rozvíjet pozitivní vlastnosti a hodnoty, spolupráci, odpuštění, pochopení, odpovědnost za druhé, dochvilnost, lásku k přírodě, vztah ke zvířatům, slušné chování, přátelské vztahy. Není zde slyšet sprostá slova, problémy se minimalizují. Společné akce jsou plánované vždy pro celé rodiny, rodiče můžou své děti v jejich činnostech podpořit, což je pro ně velmi důležité. Vzájemná propojenost a spolupráce působí velice pozitivně a zároveň preventivně. Salesiáni všem prokazují dobrodiní.

Do jaké míry je propojeno duchovno s jejich nabízenými volnočasovými aktivitami?

Salesiáni nabízejí svoji práci a přidanou hodnotu, kterou je Bůh. Svoji filozofii však nikomu nevnucují. Je to pouze nabídka, komu nevyhovuje, nevádí. Svoji práci vykonávají s láskou ke každému, proto jsou pro některé lidi přijatelnější alternativou než jiná nízkoprahová zařízení.

Eva, starostka obce, 39 let

Jak dlouho jste ve funkci starostky?

Tři roky. Několik let před tím jsem byla členkou zastupitelstva a životem v obci se jak teoreticky, tak prakticky zabývám už mnoho let.

Jak probíhá spolupráce mezi obcí a salesiánským střediskem?

Salesiáni nám pomáhají při pořádání kulturních aktivit – Den matek, rozsvěcení vánočního stromu, silvestrovské akce, besedy pro rodiny v předvánočním čase, kdy je slovo faráře velmi potřebné. Dalšími společnými aktivitami je loučení se školním rokem, loučení s prázdninami, pořádání tenisového turnaje. Ve středisku pracuje několik kroužků, jež připravují mladí lidé, kteří vnášejí do toho společenství pohodu, pozitivní komunikaci a vše to, co má takový kroužek splňovat. Děti pokračují ve všem, co nestihne škola nebo základní umělecká škola. My jim naopak pomáháme finančně – ročně přispíváme na pořádání chaloupek částkou 30 000 Kč, aby se jich mohly zúčastnit i děti z vícečetných rodin, které by si to nemohly dovolit. Bezplatně jim pronajímáme tělocvičnu, kde se pořádají taneční, sportovní akce i plesy.

Je existence salesiánského střediska v obci potřebná?

Samozřejmě. Mladí lidé jsou zde vychováváni ke kultuře, slušnosti, což vidím jako plus. Komunita zde je velmi spjatá, lidi to tady chtějí mít hezké a jsou ochotni i finančně přispět na práci s dětmi a fungování střediska. Pro nás je veliká výhoda, že děti nejsou na ulici. Jeden druhému vycházíme vstříc, aby to tady žilo. Dobrodiní salesiánů oplácíme úctou a podporou. Snažíme se stavět na společných hodnotách a utužovat vzájemné vztahy všech občanů.

Změnila se práce salesiánů z vašeho pohledu od příchodu do Sebranic?

Jejich práce má v současnosti širší záběr. Řeholníci stále pracují s mládeží, jejich spolupracovníci fungují napříč celou společností. Pracují ve státní sféře - v obcích, krajích, v politice, v tisku, v poradnách. Přestože obecně roste osamocenosť lidí a ztráta smyslu života, salesiáni stále učí neklesat na mysli a přes všechny překážky optimisticky hledět do budoucnosti.

Má tato práce podle vás i nějaká negativa?

Podle mě někdy salesiáni až moc svou činností ulevují rodičům.

Anna, 46 let, zdravotní sestra, matka 4 vlastních dětí a 1 dcery v pěstounské péči

V čem vidíte prospěšnost salesiánského díla ve vaší obci?

Mám tři syny, kteří už dnes všichni studují VŠ, a dvě dcery na středních školách. Pokud jde o mě, salesiáni mi hodně pomohli. Můj manžel je lékař, je hodně zaměstnaný a na děti nikdy neměl moc času. Ve městě funguje spousta kroužků, na vsi ne, děti musí dojíždět. Naše děti chodily na faru, kde byla spousta volnočasových aktivit – elektrokroužek, kroužek řezbářský, počítačový (rodiče často s počítačem neumí), hudební. Středisko nahrazuje i družinu a jeho smyslem je, aby se děti „nepoflakovaly“. O víkendech jezdí na výlety, kde se učí skautské dovednosti a návyky – udělat každý den dobrý skutek, odpouštět, omlouvat se, mít rád přírodu. Jejich program je stále pozitivní, má dobrou náplň. Činnosti vedou chlapci, kterým je víc než 18 let, novicové a faráři. Tyto aktivity platí církev a jsou hlavně pro sociálně slabé rodiny, které nemají peníze na kroužky pro děti.

Naše dcera v pěstounské péči je Romka, je jí 18 let. Přes všechnu péči a snaživou výchovu z naší strany se v ní nezapřou její geny. Se svojí biologickou rodinou se vůbec nestýká, studuje střední školu a má chlapce (bílého), který studuje vysokou školu. Nikdy jsme ji cíleně nenutili ke křesťanství, žili jsme tak, abychom jí byli příkladem. I ona s dalšími našimi dětmi navštěvovala salesiánské středisko a dodnes, když má nějaký splín, zajde si popovídat s panem farářem. Děti na vesnici jí vzaly mezi sebe, nikdo jí nikdy nedal najevo její odlišnost. Přesto ji často přistihneme, jak lže a někdy i krade. Nekrade však pro vlastní potřebu, ale odcizené věci dává potřebným dětem. Že se ani tohle nesmí, nedokáže pochopit. Škola ji nebaví, jedinou motivací pro ni jsou peníze, které po dosažení plnoletosti od státu dostává do vlastních rukou. Práce salesiánů s romskou populací je velmi náročná. Vždycky je příjemné pracovat s milými dětmi, které jsou nadšené a tvárné. V případě Romů a delikventní mládeže je třeba zaměstnat odborníky – pedagogy, kteří mají s touto populací zkušenosti, protože nikdo neumí všechno. K těmto dětem člověk nemůže být zcela důvěřivý, dobrodiní neznamená dovolit jim dělat si, co chtějí. Důležitá je dobrá komunikace. Přesto jsme se zde setkali vždy s nadšeným přijetím, náš nejstarší syn zde mnohé načerpal a i on se chce ve své budoucí práci věnovat práci s dětmi. Vnímá to natolik pozitivně, že se dal na studium teologické fakulty v Popradu, která se věnuje česko-slovenské salesiánské činnosti. Jako velmi prospěšné shledávám setkávání rodin, které pečují o „cizí“ děti. Sdělování si problémů, úspěchů i vzájemná podpora jsou velmi povzbudivé v tomto nelehkém úkole.

Proč si salesiáni vybrali pro své působení farnost v Sebranicích?

Sebranice je dobrá farnost, dobrá vesnice, je zde duchovní život a dobré mezilidské vztahy. Všude se lidi rozvádějí, nemají děti, v Sebranicích se děti pořád rodí, je plná školka i škola, není tady téměř žádná rozvodovost, i když problémy jsou všude. Je zde křesťanské prostředí, průměrná rodina má tři a více dětí. Salesiáni chtějí těmto rodinám pomoci, protože otcové většinou jezdí daleko za prací a matky jsou celý den samy s dětmi. Děti chodí na faru i ráno jako do družiny. Nejdřív jdou do kostela a potom na faru na snídani. Pan farář jim řekne něco na dobré ráno a oni tam chodí velice rádi. Výhodou je, že dětí je zatím hodně. Ve větším množství jdou raději, než kdyby byl každý sám „voják v poli“.

V čem je odkaz Dona Bosca pro dnešní dobu?

Don Bosco propagoval systém výchovy a práce. Důležité je, aby děti pracovaly, něco se manuálně naučily, přitom zapojily hlavu. Práce člověka obohacuje, zahálka je příčinou hříchu. Výhodou je život v komunitě, aby kněží na farách nebyli sami. Jejich činnost je pro ně posláním, oni na rozdíl od učitelů a vedoucích kroužků nikam nespěchají a děti zde mají pořád dveře otevřené. Salesiáni jim poskytují nejen zázemí, ale i psychickou podporu a laskavý přístup.

Mění se podle Vás práce salesiánů s během doby?

Po roce 1989 nastal „duchovní boom“. Všechny řády, jejichž činnost byla zakázána, začaly svoji práci od začátku. Salesiáni měli velkou základnu a jejich dílo mohlo pokračovat. Dnes reagují na požadavky doby – kromě práce s mládeží se zaměřují na celou rodinu. Vznikly manželské kurzy a víkendové akce pro chlapy, aby tak rodiče nezapomínali na důležitost vzájemného sdílení celé rodiny. Velkou pozornost také věnují seniorům.

Stát pochopil význam práce salesiánů, ale svoji podporu směřuje spíše na velká centra. Tam je až mnoho aktivit a málo duchovna. V Sebranicích jde naštěstí ještě stále výchova s náboženstvím ruku v ruce.

Jaké mají salesiáni problémy?

Práce salesiánů byla zakázána, až v 90. letech mohli začít veřejně pracovat. Stát si najednou myslel, že budovaná střediska jsou pro všechny – propuštěné vězně, děti z ulic, mladé delikventy, Romy, děti sociálně slabé. Salesiáni by se rádi všem věnovali, ale nemají na to kapacity a ani to neumějí.

Je důležité si přiznat, na co stačí, a zaměstnat odborníky. Finanční podpora státu je oproti evropským zemím velice malá. Farní střediska žijí pouze z příspěvků dobrovolníků, střediska ve velkých městech můžou žádat o dotace. O prázdninách proto můžou pořádat příměstské tábory, výlety, putování na kolech, sjíždění řek, turistické akce. Děti jsou vděčné, protože nikdy nezažily žádné dobrodružství, nikde nebyly, protože rodiče na to nemají peníze. Vedoucí je naučí vzájemně si pomoci – opravovat kola, postavit stan, uvařit si jídlo v kotlíku. Péče o děti se státu vrátí. Není to samozřejmě jen o penězích, ale i o tom, že se těmto dětem chce někdo věnovat.

Filip, 22 let, student VŠ

Jak salesiáni ovlivnili Vaši výchovu?

Řekl bych, že silně. Pocházím ze Sebranic u Litomyšle, kde byl formační dům mladých kandidátů na salesiány. Na prvním stupni ZŠ jsem navštěvoval jimi pořádané kroužky a účastnil se letních táborů zvaných chaloupky (typické menším počtem účastníků a rodinnou atmosférou). Volný čas jsme trávili v radostné atmosféře a díky jejich aktivní přítomnosti mezi námi se v člověku přirozeně rozvíjel za prvé dar víry jako osobního vztahu k Bohu a za druhé smysl pro plnění křesťanských a lidských povinností.

Jedním z nejpodstatnějších prostředků jejich pozitivního působení byl pro mě jejich vlastní příklad. Měl jsem před očima vzory, které jsem toužil následovat. Později v pubertě jsem navázal důvěrnější vztah s jedním salesiánem – knězem. Stal se pro mě člověkem, kterému jsem mohl svěřit všechno, s čím jsem se potýkal. Šlo o jakési duchovní a lidské doprovázení a otevřenou komunikaci. S jeho pomocí jsem překonal silné bouřky mého dospívání.

Od patnácti let jsem jezdil na přípravu animátorů do Pardubic. Jedná se o tříleté studium pedagogiky, historie a filozofie, které je ukončeno závěrečnou zkouškou a obdržáním certifikátu od MŠMT. Pod tímto vedením jsem dozrál do plnoletosti a mohl jsem být vedoucím letních chaloupek a salesiánským spolupracovníkem.

V čem je jejich činnost prospěšná?

Myslím, že prospěšná je nejen díky jejich široké pedagogické a sociální činnosti pro děti a mládež, tu dnes vykonává řada jiných institucí, ale spíše atmosférou, kterou do těchto děl vnášejí. Jde o ducha laskavosti, spolupráce, důvěry v člověka a radostnosti, která pramení z živé víry v milujícího Boha. Další přínos vidím v doprovázení na cestě víry, a to hlavně mladých, kteří jsou centrem jejich poslání. Učí je rozvoji sebepoznání, pomoci ostatním, nesobeckosti. Důležitá je hloubka vztahů ke všem lidem.

Doprovázejí také ostatní věkové kategorie, protože salesiáni působí hojně ve farní pastoraci. Snaží se o společenství, společně trávený čas rodin. Pro děti je důležité, že jejich rodiny fungují dobře, že nemusí řešit žádné závažné problémy, že mají mámu i tátu a společně směřují ke společnému cíli. Rodiče podporují své děti, a ty potom pomáhají stárnoucím rodičům. To je dobře fungující koloběh, kterému se v dnešní uspěchané době nevěnuje moc pozornosti.

Mění se nějak práce salesiánů?

S otevřením hranic se začaly vytvářet nové projekty. Práce salesiánů se přestala soustředit pouze na činnost u nás, ale rozvinula se i do zahraničí. Vznikla Evropská dobrovolná služba, která umožňuje mladým lidem ve věku od 18 do 30 let, aby po určité době (nejčastěji 6 až 12 měsíců) pracovali s mládeží jako dobrovolníci v jiné evropské zemi.

Myslím, že obecně problém mládeže netkví v drogách a nezřízeném chování, ale spíše v nedostatku životního smyslu a motivace. To je důvod, proč upadají do pokušení užít si příjemný okamžik, experimentovat se silnými emocemi, nebo žít jen tak lhostejně. Salesiáni si uvědomují, že doprovázejí děvčata a chlapce, jejichž rodiče si často s výchovou neví rady, či dokonce na ni rezignovali.

V čem je středisko v Sebranicích výjimečné?

V Sebranicích si lidé vzájemně pomáhají. Farnost si řekne, co potřebují staří, což v ostatních střediscích není, jejich práce je primárně zaměřena na děti. V Sebranicích jsou propojeny všechny generace, což už se dnes málokde vidí. A ve finále se tato propojenost pozitivně odrazí ve výchově mládeže.

Na druhou stranu je tato farnost dost uzavřená a obec žije sama pro sebe. Mladí lidé by se měli více zajímat o problémy středisek ve velkých městech, jejichž činnost je velmi náročná.

V čem jejich činnost pokulhává?

Práce salesiánů je založena na pomoci, spolupráci a dobrodiní. Někdy však kvůli podřízení se požadavkům státních dotačních programů ztrácejí vlastní identitu.

S jakými organizacemi spolupracují?

V Sebranicích je poměrně hodně proškolených animátorů, kteří už ani nemají uplatnění ve své obci, a proto jezdí vypomáhat do Litomyšle. Zde spolupracují na úrovni vikariátní a salesiánské – organizují duchovní obnovy, společné akce, páteční večery pro mládež. Nabízejí své prostory k ubytování pro salesiány z jiných měst. Střediska mezi sebou komunikují a spolupracují s Českou asociací streetwork, Skautem, Českou radou dětí a mládeže, Národním institutem dětí a mládeže, různými romskými organizacemi. Provinciál navštěvuje všechna střediska v ČR, zjišťuje problémy a střídá kněze v jednotlivých farnostech, aby jejich činnost byla dynamická.

8. INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

8.1 Otevřené kódování

Technika otevřeného kódování je vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, ovšem díky své snadné využitelnosti a jednoduchosti je využívána v nejrůznějších kvalitativních projektech. Dle Švaříčka, Šed'ové (2008) spočívá princip otevřeného kódování v tom, že přepsaný rozhovor, dokument či zápis z vlastního pozorování rozdělíme na jednotky. Jednotkou může být např. slovo, sekvence slov, věta či celý odstavec. Jednotkou se tedy stává významný celek. Každé takovéto jednotce přidělíme kód. „*Kód je slovo nebo krátká fráze, která nějakým způsobem vystihuje určitý typ a odlišuje jej od ostatních.*“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 212). Pokud realizujeme otevřené kódování bez pomoci počítačového softwaru, vepisujeme značky pro ohraničení jednotek a názvy kódů přímo do datového záznamu. Může dojít i k případu, kdy jedna jednotka vystihuje více než jedno téma, v tomto případě ji můžeme označit více kódy.

Dle Švaříčka, Šed'ové (2007) je otevřené kódování jakási subjektivní záležitost každého výzkumníka. Pokud budou kódovat stejný text dva výzkumníci, vyjde z toho rozdílný výsledek. Výzkumník může také provést tzv. reanalýzu dřívějších dat, pokud změní výzkumnou otázku, jím získané výsledky budou opět jiné.

Současně s kódováním nesmíme opomenout význam mema (poznámky k obsahům jednotlivých kódů). Mema nám pomohou rozšířit použití kódu za hranice jednoho případu. Otevřené kódování je ovšem složitější, než se jeví. V některých případech musíme kódovat nejen to, co bylo sděleno, ale i to, co sděleno nebylo.

Dále dle autorů je v průběhu otevřeného kódování třeba brát zřetel na to, že musíme být schopni dané pasáže, které nás zajímají zpětně dohledat. To uděláme např. tak, že si očíslováme řádky textu, který analyzujeme, a po té, co si vytvoříme seznam kódů, do něj zaznameneáme, na kterém řádku v textu se příslušný kód nachází. Pokud máme sestavený seznam kódů, můžeme tyto kódy začít systematicky seskupovat na základě podobností. Vytváříme kategorie, pod jejichž hlavičku v rámci shodných jevů přiřazujeme příslušné kódy.

V závěru si zde budeme prezentovat nejčastější chyby, ke kterým dochází při otevřeném kódování a je třeba se jim vyhnout. Hlavními chybami, kterých se dopouštějí zejména začátečníci, je volba příliš obecných či naopak příliš konkrétních kódů. Jde tedy o to, aby se výzkumník při kódování dostal až pod povrch významu sdělení, aby přinesl pro výzkum něco nového a originálního.

Je důležité se oprostit od subjektivního pohledu na text a pracovat pouze s daty. Navíc pokud se první pokus nezdaří je možné text revidovat (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Analyzované rozhovory jsem rozdělila do dvou kategorií, které se vzájemně prolínají. Jedná se o rovinu pracovní a rovinu společenskou.

ROVINA PRACOVNÍ je zaměřena na pedagogickou práci s mládeží. Pro názornost uvádím, jak reagovali oslovení respondenti na výzkumné otázky.

Jak dlouho pracujete s mládeží?

Všichni dotazovaní se věnují práci s mládeží dlouhodobě, jak v oblasti pracovní, tak i soukromé.

Jaké aktivity nabízíte?

Všichni respondenti se shodli na široké škále nabízených volnočasových aktivit. Při těchto činnostech je používán přátelský nedirektivní přístup. Práce s dětmi je propojena s celými rodinami a širokou veřejností, což všichni dotazovaní považují za velmi přínosné.

Kdo činnost financuje?

Financování střediska je problémová záležitost. Zde selhává pomoc státu. Oslovení respondenti hovoří o vzájemně výhodné spolupráci, aby všem dětem byla zájmová činnost dostupná. Kromě obecních institucí je důležitá i finanční podpora a spolupráce mnoha místních občanů.

Jaké výchovné problémy řešíte?

Sebranice jsou malá vesnice, kde není třeba řešit nějaké závažnější problémy. Děti mohou aktivně vyplnit svůj volný čas, čímž předcházejí rozvinutí rizikového chování. I rodiče mají zájem na slušné výchově svých potomků, což je velmi důležité. Vzájemná spolupráce obec x škola x středisko se snaží předcházet závažnějším problémům.

ROVINA SPOLEČENSKÁ je zaměřena na přínos salesiánské výchovy pro společnost. *V čem je prospěšnost salesiánského střediska? Jak se tato práce liší od nízkoprahových zařízení?*

Salesiáni mají otevřené dveře všem dětem, které mají zájem přijít. Poskytují jim jak materiální zázemí, tak i duchovní provázení. Rozvíjejí u dětí pozitivní vztahy k lidem, zvířatům, přírodě, k práci. Snaží se o společně strávený čas rodin, utužují vztahy manželů, pomáhají vícečetným rodinám a věnují se i seniorům.

Do jaké míry je propojeno duchovno s nabízenými volnočasovými aktivitami?

Všichni respondenti kladně ohodnotili nenásilnou formu křesťanské osvěty. Prioritou je slušná lidská výchova, náboženství je bonus, který není dětem vnucován.

Změnila se práce salesiánů po roce 1989?

Po roce 1989 došlo k celé řadě změn, největší z nich je odklon od náboženství. Práce salesiánů již není zaměřena pouze na děti, ale věnuje se celým rodinám. Činnost nevykonávají pouze řeholníci, ale i mladí spolupracovníci. S otevřením hranic se rozšířila misijní činnost, kterou nevykonávají pouze kněží, ale i dobrovolníci. Společnost se stala více tolerantní, salesiáni se mohli zapojit i do práce ve státní sféře.

S jakými organizacemi spolupracujete?

Kromě vzájemné spolupráce obec x škola x středisko byla uvedena spolupráce s ostatními salesiánskými středisky a vikariátem v Litomyšli.

Jaké mají salesiáni problémy?

Za hlavní problém všichni dotazovaní uvedli finance. Z tohoto důvodu si střediska nemohou dovolit zaměstnat potřebné vyškolené odborníky, kteří umějí řešit různé krizové situace. Dalším problémem je stárnutí salesiánů.

VÝSLEDNÉ KATEGORIE

```
graph TD; A[VÝSLEDNÉ KATEGORIE] --> B[ROVINA PRACOVNÍ]; A --> C[ROVINA SPOLEČENSKÁ];
```

ROVINA PRACOVNÍ

- Aktivní trávení volného času
- Komunikace
- Pomoc
- Dobrodiní

ROVINA SPOLEČENSKÁ

- Vztahy
- Spolupráce všech generací
- Hodnoty
- Prevence

Schéma 1 Výsledné kategorie

Závěrečné vyhodnocení

Prostřednictvím kvalitativního výzkumu jsem hledala odpovědi na výzkumné cíle, které se týkaly seznámení se s fungováním salesiánského střediska mládeže v Sebranicích u Litomyšle a zmapování významu práce salesiánů z celkového pohledu života v obci. Chtěla jsem zjistit, má-li salesiánské dílo význam pro současnost, jak se změnilы nároky doby a čím je prospěšná práce salesiánů v dané lokalitě.

Použila jsem otevřeného kódování. Z šetření vyplynuly dvě kategorie, které lze označit jako rovinu pracovní a rovinu společenskou, přičemž se tyto kategorie vzájemně prolínají.

V rovině pracovní se setkáváme s širokou nabídkou volnočasových aktivit, silným zaujetím pro pedagogickou práci, která se snaží o pozitivní formování osobností mladých lidí. Jde o výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a kontakt se společenským prostředím. Přístup k mládeži je založen na přátelské komunikaci a kamarádském vztahu.

Rovina společenská se vyznačuje vzájemnou propojeností všech generací. Ukázková je i vzájemná spolupráce školy, obecního úřadu a střediska. Osobnost salesiánských pedagogů je silně ovlivněna křesťanskou vírou, která není nijak zdůrazňovaná, ale je jádrem salesiánské pedagogiky a podle mého názoru patří mezi rozhodující faktory její úspěšnosti.

Středisko v Sebranicích, stejně jako celá vesnice, působí velmi idylicky. Je zde vidět obrovský rozdíl mezi anonymními velkoměsty a vesnicí, kde se všichni znají. Salesiáni zde nemusí řešit téměř žádné problémy, protože sami obyvatelé mají zájem na klidném a slušném životě v obci. Přesto sem salesiáni vnášejí křesťanský duch pospolitosti a sounáležitosti. Lidé si navzájem pomáhají bez ohledu na stáří, životní názory i víru. Společným cílem je vychovat slušnou a zdravě sebevědomou mládež. Rodiče se můžou spolehnout na to, že volný čas jejich dětí je realizován ve slušném prostředí, že je o děti dobře postaráno a jsou vedeny k práci a odpovědnému chování. Dále je u dětí rozvíjena radost, vděčnost, optimismus, smysl života – vlastnosti, které současné mládeži velmi chybí. Mnoho nevěřících dětí zde poznalo nový životní horizont, jiný svět, kde se žije podle pravidel. Kontrast mezi světem, který usiluje o stále větší zisk, moc a požitek, a mezi světem křesťanského společenství.

Práce salesiánů se od roku 1989 v mnohém změnila. Dříve s mládeží pracovali pouze řeholníci, dnes mezi sebe salesiáni přijímají i mladé dobrovolníky. Z výchovy ustoupil vliv náboženství, preferován je osobní vztah k dětem. Jejich práce se nesoustředí pouze na děti, ale působí i na celé rodiny a seniory. Salesiánští spolupracovníci se zapojili do práce ve státní sféře. S otevřením hranic se rozvinula misijní činnost, kterou vykonávají mladí lidé po dobu 1 roku.

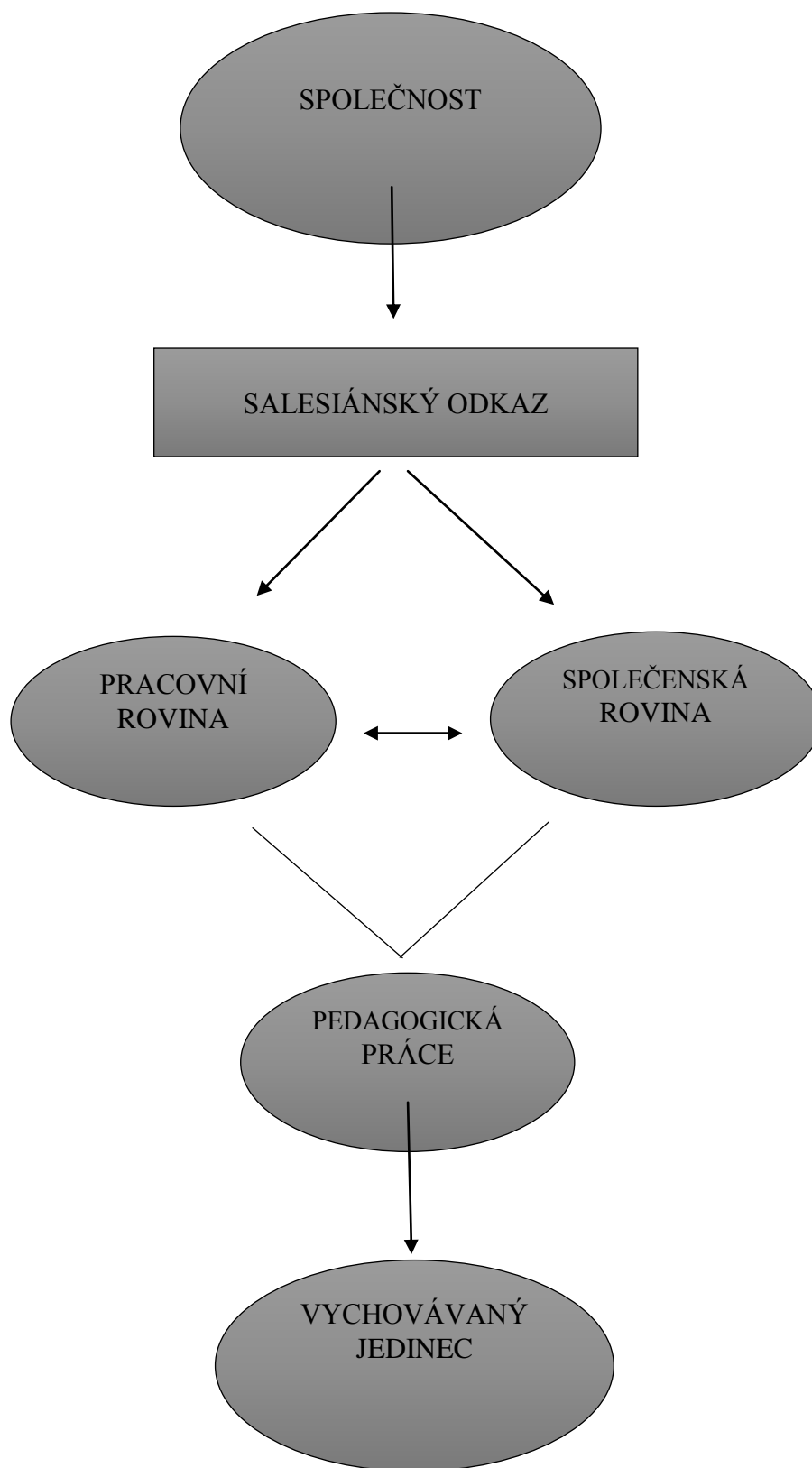

Schéma 2 Otevřené kódování

ZÁVĚR

Bosco svým preventivním systémem výchovy ovlivňuje již po mnoho desetiletí nově vznikající výchovné a pedagogické systémy, neboť mají v mnoha případech své kořeny v jeho nedirektivním výchovném systému. Jedná se především o znovuvzkříšení animace, která se začala, jak uvádím ve své práci, uplatňovat v pedagogice v 60. letech 20. století v době krize školského výchovného systému. Salesiánské výchovné prvky nemohou být poplatné pouze určité době, ba právě naopak jsou neustále nedostatkovým artiklem napříč všemi generacemi. Boscův výchovný systém je dokonalý právě svou zdánlivou jednoduchostí.

Salesiánská střediska vykonávají pro společnost velký kus práce. Salesiáni ve velkých městech musí denně řešit celou řadu problémů, organizovat práci mnoha dobrovolníků a nabízet program pro velký počet dětí z různých rodin a s rozličnými problémy. Věnují se sociální práci, výchově, vzdělávání i spirituální péči. Působí nejen v jednotlivých střediscích, ale vykonávají i terénní práci. Jejich výchovnými metodami jsou láska, porozumění, trpělivost, spolehlivost, ohleduplnost a radost. I přes svoje dobrodiní mnohdy, stejně jako za dob Dona Bosca, narážejí na podvody a neupřímné chování ze strany mládeže. Proto spolupracují s celou řadou odborníků, aby jejich práce byla co nejefektivnější, a tím se předešlo větším škodám způsobeným neřešeným rizikovým chováním.

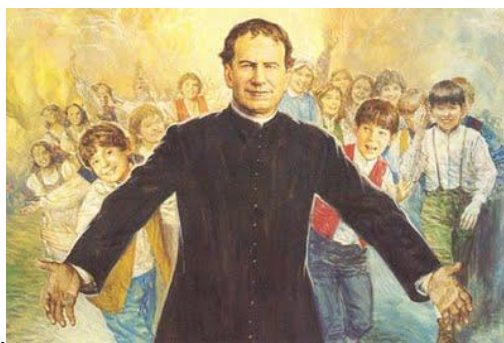
Ve své práci jsem se zaměřila na činnost salesiánského střediska v Sebranicích u Litomyšle. To je specifické především tím, že je v rámci ostatních salesiánských středisek nejmenší. Zatímco ostatní střediska (vyjma Fryštáku, kde však je činnost střediska podmíněna historicky) se nacházejí v městech nebo poblíž nich, Sebranice jsou malou vesničkou. Kladla jsem si tedy otázku, jakou činnost zde salesiánské středisko vlastně vyvíjí a je-li zde vůbec potřebné využívat preventivní systém výchovy Dona Bosca. Zatímco ve velkých městech je velká anonymita, mladí lidé jsou vystaveni nástrahám, jako jsou alkoholová nebo drogová závislost, často jsou vystaveni šikaně a mohou se snadno sklouznout i ke kriminálnímu chování, na malé vesnici tyto problémy na první pohled nehrozí.

Výzkum v Sebranicích mi však potvrdil, že i zde má činnost salesiánů postavená na preventivním výchovném systému Dona Bosca své opodstatnění. Okres Svitavy, kam Sebranice patří, je dlouhodobě oblastí s nejvyšší nezaměstnaností v Pardubickém kraji. Mnoho rodin se zde tedy potýká s finančními problémy, které znamenají, že si nemohou například dovolit platit dětem volnočasové aktivity jak ve školním roce, tak o prázdninách.

V jiných případech rodiče musejí za práci cestovat i do desítky kilometrů vzdálených lokalit, a nemají tak možnost tolik dohlížet na to, jak jejich děti tráví volný čas. Sebranické salesiánské středisko nabízí všem pomocnou ruku – děti se zde mohou věnovat svým zájmům, jezdit na výlety a jiné akce, část prázdniny tráví s vrstevníky na chaloupkách. Tyto aktivity nejsou pro rodiče nákladné a ti navíc vědí, že jsou jejich děti v dobrých rukou. Zdejší klub nabídl místo pro setkávání mladých tak, aby se nemuseli setkávat v restauraci nebo na diskotéce, přitom ovšem nabízí stejné vyžití (organizace plesů a zábav apod.).

Dalším významným počinem sebranického střediska je pomoc rodinám, které mají děti v pěstounské výchově. Právě u nich se nejvíce uplatňuje výchova podle Dona Bosca – tyto děti se musejí začlenit nejen do „své“ rodiny, ale také do školy a mezi ostatní děti, s čímž salesiáni aktivně pomáhají. Jak ukazují rozhovory z výzkumné části, v Sebranicích jsou výtečně propojeny všechny výchovné moduly – Domov, Škola, Farnost a Hřiště, což vede k takřka ukázkovému fungování vesnice, kde spolupracují věřící s nevěřícími, mladí se seniory a rodiny navzájem. Důkazem důležitosti práce sebranického střediska je i fakt, že se sem sjíždějí i mladí lidé z okolních vesnic a měst. Díky tomu, že se salesiáni věnují především mládeži a přichází tak do kontaktu s jejich rodinami, v mnoha případech ovlivnili i jejich širší okolí.

Salesiánský výchovný systém, ať už je v současné době skryt pod jakýmkoliv pojmenováním, je podle mého názoru stal velkou výzvou pro všechny, kdo se jakkoli věnují výchově dětí a mládeže. Nikdo totiž zatím vhodnější nedirektivní styl výchovy nevymyslel. Nově vznikající výchovné styly vždy nějakým způsobem vycházejí ze salesiánské výchovné metody Dona Bosca. Byla to především síla jeho osobnosti ve spojení s jeho citlivým srdcem pro potřeby mládeže, které společně vytvořily jeho věhlasný výchovný preventivní systém, který navždy ovlivnil budoucí výchovné a pedagogické systémy svou bezmeznou láskou k člověku a vírou v něho a který bude vždy plnit roli ochránce naší mládeže.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje:

- ALBERICH, E., DŘÍMAL, L. Katechetika. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-382-6.
- BOSCO, T. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-60-7.
- DON BOSCO. *Můj život pro mladé*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8.
- BOSCO, T., NANNI, C., *Dej mi duše: Salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8.
- FANTOZZI, A. *Maminka Markéta matka Dona Boska*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-026-X.
- FERRERO, B. *Vychovávěj jako Don Bosco*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-294-2.
- JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 4. rozšířené vydání. Brno : Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.
- KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže. Studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha, 1999.
- KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu – příručka pro dobrovolníky, animátory a zaměstnance salesiánských zařízení*, Praha: Postál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.
- KOPECKÝ, J., *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. Samizdat
- MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: DON BOSCO, 2005. ISBN 80-8074-022-4. Překlad vlastní.
- PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin volného času*. Brno: Masarykova Univerzita, 1999. ISBN 80-210-2033-4.
- SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-196-7.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TOMÁŠEK, F. *Pedagogika. 1: Úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Jazykově upravené vydání v ČSFR. Brno: Nibowaka, 1992,. ISBN 80-901294-0-4.
- VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky: Salesiánské prázdninové tábory v době totality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-705-1.
- ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé I*. 1.vyd. Praha: Skriptum, 1992

Sborník

KRÁTOŠKA, Josef. *Pedagogické dny kardinála Františka Tomáška*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. Sborník sdělení z konference, konané ve dnech 3. - 4. června 1994 na Pedagogické fakultě UP. ISBN 80-7067-560-8.

Elektronické zdroje:

HANÁKOVÁ, Markéta. Seminář: Animace, jako výchovná metoda. [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/56cbd32c3754cf8b>

KAPLÁNEK, Michal. Výchovně pastorační činnost salesiánů – pokus o vymezení identity. [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/66250a50176385f5>

KAPLÁNEK, Michal. Animace. České Budějovice: Teologická fakulta [on-line]. 2012. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: spv.wbl.sk/kaplanek_animace_jako_vychovna_metoda.doc

Kdo jsme?. *Sdružení salesiánů spolupracovníků* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.asczech.cz/rs/showpage.php?name=kj>

Pojem chaloupek a jejich historie. *80 let s Donem Boskem* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.janbosko.pavucina.org/article.php?id=pojmem&part=2>

Poznatky o výchově - Preventivní výchovný systém Dona Bosca. *Fatym.com* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=poznatky-o-vychove-preventivni-vychovny-system-dona-bosca&cislocclanku=2009100027>

Příchod salesiánů do Československa, vybudování oratoře a stavba chrámu v Ostravě (1927–1937). *Salesiáni Dona Bosca Ostrava* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://ostrava.sdb.cz/salesiani/historie/brozura-z-roku-1997/#1>

Salesiáni Dona Bosca. *Salesiánský klub mládež Zlín: Farnost Panny Marie pomocnice křesťanů* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://zlin.sdb.cz/salesiani/>

Uplatnění salesiánské pedagogiky při práci s romskou mládeží: Univerzita Karlova v Praze. *Evangelická teologická fakulta* [online]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.etf.cuni.cz/OPPA-CZ/vp16.pdf>

VÁŇOVÁ, J. KAPLÁNEK, M. Práce v salesiánském duchu. Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR, 2002. [on-line]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: teplice.sdb.cz/res/data/131/015086.doc

Výchovně pastorační projekt salesiánské provincie 2001. Dokument provinciální kapituly 2001. [on-line]. [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://old.www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>

